

Зәкәрия

Ата-бовилириңлардәк болмаңлар!

¹ Дариус падишаниң иккинчи жили сәккизинчи айда, Пәрвәрдигарниң сөзи Иддониң нәвриси, Бәрәкияниң оғли Зәкәрия пәйгәмбәргә келип мундақ дейилди: —

□

² — «Пәрвәрдигар ата-бовилириңлардин интайин қаттиқ ғәзәпләнди.

³ Шуңа сән уларға: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар: — «Мениң йенимға қайтип келиңлар, Мән силәрниң йениңларға қайтип келимән» дәйду», — дегин. □

⁴ — Ата-бовилириңлардәк болмаңлар; чүнки илгәрки пәйгәмбәрләр уларға: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар: — Рәзил йоллириңлардин, рәзил қилмишлириңлардин йенип товва қилиңлар, дегән», — дәп жақалиған. Бирақ улар Маңа қулақ салмиған, бойсунмиған, — дәйду Пәрвәрдигар. ■

□ **1:1** «Дариус падишаниң иккинчи жили сәккизинчи айда...» — «Дариус падиша» йәни «Дариус Хиспастес» (миладийәдин илгәрки 521-485-жили). «сәккизинчи айда...» — китапта ейтилған айлар Йәһудийларниң кона календари бойичә еди. Бу ай миладийәдин илгәрки 520-жили Өктәбргә тоғра келиду. □ **1:3** «Шуңа сән уларға: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар: — «...» дәйду», — дегин» — әсли шәкли: «Шуңа сән уларға: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Мениң йенимға қайтип келиңлар» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар — «Мән силәрниң йениңларға йенип келимән» — сәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар!».

■ **1:4** Йәш. 31:6; Йәр. 3:12; 18:11; Әз. 18:30; нош. 14:2

5 — Силәрнің ата-бовилириңлар һазир қени? Пәйғәмбәрләр болса, мәңгү яшамду? □

6 Лекин Мениң пәйғәмбәрләргә буйруған сөзлирим вә бәлгүлимилирим, ата-бовилириңларның бешиғиму чүшкән әмәсмиди?».

Шуның билән улар йолидин йенип: — Самави қошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигар йоллиримиз вә қилмишлиримиз бойичә бизни қандақ қилимән десә, шундақ қилди, — дегән. □ ■

*Сәккиз аламәт көрүнүш *** Биринчи аламәт көрүнүш — Атлиқ адәм вә үч хил рәңлик атлар*

7 Дариус падишаниң иккинчи жили, он биринчи ай, йәни «Шебат ейи»ның жигирмә төртинчи күни, Пәрвәрдигарның калами Иддоның нәвриси, Бәрәкияның оғли Зәкәрия пәйғәмбәргә кәлди. У мундақ бешарәтни көрди: —□

8 Мән кечидә аламәт көрүнүшләрни көрдүм; мана, торуқ атқа мингән бир адәмни көрдүм; у чоңқур

□ **1:5** «Пәйғәмбәрләр болса, мәңгү яшамду?» — мәзкур реторик соал бәлким хәлиқның диққитини пәйғәмбәрләргә мәркәзләштүрүш үчүн әмәс, бәлки уларның йәткүзгән хәвәрилигә мәркәзләштүрүш үчүн ейтилған. һәтта пәйғәмбәрләрму дуниядин кетиду, бирақ уларның сөзлири, йәни Худаниң сөзлири йәнила инавәтлик, шундақла әмәлгә ашурулмақта (6-айәтни көрүн). Бәзи алимлар : «Пәйғәмбәрләр мәңгү яшамду?» дегән соални хәлиқның Зәкәрия пәйғәмбәрның сөзигә рәддийә бәрмәкчи болуп имансизлик билән бәргән жававидур, дәп қарайду. □ **1:6** «Шуның билән улар йолидин йенип: — ... Пәрвәрдигар йоллиримиз вә қилмишлиримиз бойичә бизни қандақ қилимән десә, шундақ қилди, — дегән» — «улар» бәлким нәқ мәйданда Зәкәрияға кулақ селип товва қилған хәлиқ. ■ **1:6** Жиғ. 1:18 □ **1:7** «Дариус падишаниң иккинчи жили, он биринчи ай, йәни «шебат ейи»ның жигирмә төртинчи күни...» — миладийәдин илгәрки 519-жили, 15-Феврал.

ойманлиқтики хадас дәрәқлири арисида туратти; униң кәйнидә торуқ, ала-тағил вә ақ атлар бар еди. □

9 Мән униңдин: «Тәхсир, булар немә?» — дөп соридим. Мән билән сөзлишиватқан пәриштә маңа: «Мән саңа буларниң немә экәнлигини көрситимән» — деди. □

10 Хадас дәрәқлири арисида турған зат җававән: «Булар Пәрвәрдигарниң йәр йүзини уян-буян кезишкә әвәткәнлири» — деди.

11 Бу атлар хадас дәрәқлири арисида турған Пәрвәрдигарниң Пәриштисигә җавап қилип: «Биз йәр йүзидә уян-буян кезип кәлдүк; мана, пүткүл йәр йүзи типтинч, арамлиқта туруватиду» — деди.

12 Пәрвәрдигарниң Пәриштиси җававән: «И самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, қачанғичә сән бу йәтмиш жилдин бери аччиқлинип келиватқан Йерусалим вә Йәһуданиң шәһәрлиригә

□ **1:8 «чоңқур ойманлиқтики хадас дәрәқлири арисида »** — «хадас дәрәғи» пакар өсидиған, хуш пурақлиқ, дарчиндәк бир дәрәқ. **«ала-тағил»** — яки «җәдә рәңлик», «қоңур рәңлик».

□ **1:9 «Мән билән сөзлишиватқан пәриштә»** — изаһат: «хадас дәрәқлири арисида турған адәм» (8-, 10-айәттә) болса «Пәрвәрдигарниң Пәриштиси». «мән билән сөзлишиватқан пәриштә» болса «Пәрвәрдигарниң Пәриштиси» әмәс. Тәвраттики башқа қисимлардин билимизки, «Пәрвәрдигарниң Пәриштиси» Худаниң вәкили болупла қалмай, йәнә Худаниң тәбиитидә болған бир Шәхс; ишинимизки, у Мәсиһ-Қутқузғучи болуп, инсанлар дунясида туғулуштин илгири, «адәм» қияпитидә дуняда көрүнгән. Кейинки текстләтдин қариганда, «мән билән сөзлишиватқан пәриштә» болса «аддий бир пәриштә» еди (у 2-бап, 3-4-айәттә башқа пәриштә тәрипидин ишқа буйрулған). У бәлким Зәкәрияға аламәт көрүнүштә йолбашчи һәм чүшәндүргүчи рольида болған.

рәһим қилмайсән?» — деди. □

13 Пәрвәрдиғар мән билән сөзлишиватқан пәриштигә йеқимлиқ сөзләр, тәсәлли бәргүчи сөзләр билән жавап бәрди.

14 Шуниң билән мән билән сөзлишиватқан пәриштә маңа мундақ деди: «Сән мундақ жакалиғин: — Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдиғар: «Йерусалим вә Сионға болған отлуқ муһәббитимдин жүригим лавилдап көйиду!»

15 Шуниң билән Мән әркин-азатиликтә яшаватқан әлләргә қаттиқ ғәзәплинимән; чүнки Мән халқимгә сәлла ғәзәплинип қойивидим, улар һәддидин ешип халқимгә зор азар қилди», дәйду. □

16 Шуңа Пәрвәрдиғар мундақ дәйду: «Мән Йерусалимға рәһим-шәпқәтләр билән қайтип кәлдим; Мениң өйүм униң ичидә қурулиду» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдиғар, — «вә Йерусалим үстигә «өлчәм таниси» йәнә

□ **1:12** «...сән бу йәтмиш жилдин бери ачқиқлинип келиватқан Йерусалим вә Йәһуданиң шәһәрлири...» — оқурмәнләрниң есидә бар болуши керәкки, Исраил Худаниң җазаси билән Бабил империйәсидә 70 жил сүргүн болған («Йәр.» 25:11-12, «Дан.» 9:2ни көрүң). □ **1:15** «Шуниң билән мән әркин-азатиликтә яшаватқан әлләргә қаттиқ ғәзәплинимән» — Тәврат һәм

Зәбурдики «әлләр» дегән сөз адәттә Исраилдин башқа барлиқ хәлиқләрни, йәни «Йәһудий әмәсләр»ни көрситиду. Шуңа бәзидә «ят әлләр» дәп тәржимә қилимиз. Тәвратта «әлләр», «таипиләр», «ят әлләр» яки «хәлиқ-милләтләр» дейилсә, һәрдайим мошу мәнини билдүриду. «чүнки мән халқимгә сәлла ғәзәплинип қойивидим, улар һәддидин ешип халқимгә зор азар қилди» — Худа Исраилдин (бутпәрәслиги түпәйлидин) ғәзәплинип уларға «ят әлләр» арқилик азар бәргүзүп җазалап, Бабил империйәсигә 70 жил сүргүн қилдурған. Бирақ «ят әлләр» бу ишта Худаниң җазасиниң даирисидин чиқип толиму рәһимсизлик қилған.

тартилиду».[□] ■

17 — Йәнә мундақ жакалиғин: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: Мениң шәһәрлирим йәнә аватлишиду, Пәрвәрдигар йәнә Зионға тәсәлли бериду вә Йерусалимни йәнә талливалиду».

Иккинчи аламәт көрүнүш — «төрт мүңгүз» вә «төрт һүнәрвән»

18 Андин мән бешимни көтәрдим, мана төрт мүңгүзни көрдүм.

19 Мән билән сөзлишиватқан пәриштидин: «Булар немә?» дәп соридим. У маңа: «Бу Йәһуда, Исраил вә Йерусалимни тарқитивәткән мүңгүзләрду» — деди.

20 Вә Пәрвәрдигар маңа төрт һүнәрвәнни көрсәтти.

21 Мән: «Бу һүнәрвәнләр немә иш қилғили кәлди?» дәп соридим. У: «Мана булар болса Йәһудадикиләрни һеч ким қәддини руслалмиғидәк дәрижидә тарқитивәткән мүңгүзләр; бирақ бу һүнәрвәнләр мүңгүзләрни дәккә-дүккигә чүшүргили, йәни әлләрниң Йәһуданиң зиминини тарқитиветиш үчүн көтәргән мүңгүзлирини йәргә ташливеткили кәлди!» — деди.[□]

2

[□] **1:16** ««өлчәм таниси тартилиду» — демәк, өлчәм танисида шәһәрни өлчәш Йерусалим шәһириниң қайтидин толук қурулидиғанлиғидин дерәк бериду. ■ **1:16** Әз. 11:23

[□] **1:21** «Мән: «бу (һүнәрвәнләр) немә иш қилғили кәлди?» дәп соридим...» — әнди бу «төрт мүңгүз» вә «төрт һүнәрвән» немини көрситидиғанлиғи үстидә «қошумчә сөз»имиздә азрақ пиқирлишимиз.

Үчинчи аламәт көрүнүш — өлчәш танисини тутқан жигит

¹ Андин мән бешимни көтирип, мана қолида өлчәм танисини тутқан бир адәмни көрдүм

² вә униңдин: «Нәгә барисән?» дәп соридим. У маңа: «Мән Йерусалимни өлчигили, униң кәңлиги вә узунлуғини өлчәп билгили баримән» — деди.

³ Мана, мән билән сөзлишиватқан пәриштә чиқти; йәнә бир пәриштә униң билән көрүшүшкә чиқти

⁴ вә униңға мундақ деди: — Жүгүр, бу яш жигиткә сөз қил, униңға мундақ дегин: — «Йерусалим өзидә туруватқан адәмләрниң вә малларниң көплүгидин сепилсиз шәһәрләрдәк болиду. □

⁵ — вә Мән Пәрвәрдигар униң әтрапиға от-ялқун сепили, униң ичидики шан-шәриви болимән.

⁶ — һой! һой! Шималий зиминдин қечинлар, — дәйду Пәрвәрдигар, — чүнки Мән силәрни асмандики төрт тәрәптин чиққан шамалдәк тарқитивәткән, дәйду Пәрвәрдигар». □

⁷ «— һәй! И Бабил қизи билән турғучи Зион, қачқин!

□ **2:4** «Жүгүр, бу яш жигиткә сөз қил, униңға мундақ дегин: — «Йерусалим өзидә туруватқан адәмләрниң вә малларниң көплүгидин сепилсиз шәһәрләрдәк болиду» — демәк, кәлгүси Йерусалим һаһайити чоң бир шәһәр болғачқа, униң аһалиси бәрибир һәр қандақ сепилниң ичигә патмайду; демәк, мошу жигитниң униң «кәңлигини, узунлуғи»ни өлчиши бекар иш болмамду?! □ **2:6** «Мән силәрни асмандики төрт тәрәптин чиққан шамалдәк тарқитивәткән» — «төрт тәрәптин чиққан шамал» ибраний тилида: «асмандики төрт шамал» дейилиду — шәриқ, ғәрип, шимал, жәнуп тәрәпләрдин чиқидиған шамаллар.

□

8 Чүнки самави кошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — Өз шан-шәривини дәп У Мени силәрни булаң-талаң қилған әлләргә әвәтти; чүнки ким силәргә чеқилса, шу Өзиниң көз қаричоқиға чеқилған болиду. □ ■

9 Чүнки мана, Мән Өз қолумни уларның үстигә силкиймән, улар өзлиригә кул қилинғучиларға олжа болиду; шуниң билән силәр самави кошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигарның Мени әвәткәнлигини билисиләр.

10 Нахшиларни яңритип шатлан, и Зион қизи; чүнки мана, келиватимән, араңда маканлишимән, дәйду Пәрвәрдигар, ■

11 — вә шу күнидә көп әлләр Пәрвәрдигарға

□ **2:7** «— һәй! И Бабил қизи билән турғучи Зион, қачқин !» — Бабил империйәси Зәкәрияның бешаритидин 20 жил илгири вәйран қилинған еди. Шуңа биз мошу сөзләр вә кейинки алтә айәтни ахирқи заманни көрситиду, дәп қараймиз. Бирақ шу чағдики Йәһуда вә Йерусалим бешарәтләрдин хелә үмүт алалайду, чүнки бешарәтләр Худаниң уларға болған мәңгүлүк мәхсәтлириниң һеч қачан өзгәртилмигәнлигини тәстиқлайду. □

□ **2:8** «Өз шан-шәривини дәп У Мени силәрни булаң-талаң қилған әлләргә әвәтти» — башқа тәржимилири: «Шан-шәрәп аян қилинғандин кейин, У Мени силәрни булаң-талаң қилған әлләргә әвәтти», яки «Шәрәп-һөрмәткә ериштүрүлгинимдин кейин, У... Мени әвәтти». Қайси тәржимиси тоғра болушидин қәтиийнәзәр, оқурмәнләр диққәт қилидуки, Пәрвәрдигар Өзи «Самави кошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигар»ни әвәтиду (9-айәт, 6-бап, 15-айәт, 10-бап, 12-айәтләрдиму охшаш ишни көрәләймиз). Биз әнди Инқилдин чүшинимизки, Худа дунияға әвәткән Қутқузғучи-Мәсиһниң өзи Худалиқ тәбиитидидур, у Худаниң әзәлдин болғучи мәңгүлүк «Калами»дур. Шүбһисизки, мошу айәттики «Самави кошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигар» болса, «Худаниң Калами», Мәсиһдур (Тәврат, «Йәш.» 48:16ниму көрүң). ■ **2:8** Зәк. 2:9; 6:15; 10:12; Йәш. 48:16; Юһ. 11:42; 17:21 ■ **2:10** Лав. 26:12; Әз. 37:27; 2Кор. 6:16

бағлиниду, Маңа бир хәлиқ болиду; араңда маканлишимән вә силәр самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Мени әвәткәнлигини билисиләр;

12 шуниңдәк Пәрвәрдигар Йәһудани Өзиниң «муқәддәс зимини»да несивиси болушқа мирас қилиду вә йәнә Йерусалимни талливалиду.

13 Барлиқ әт егилири Пәрвәрдигар алдида сүкүт қилсун! Чүнки У Өзиниң муқәддәс маканидин қозғалди!»

3

Төртинчи аламәт көрүнүш — ••• Йәшуа баш каһинни кийндүрүш

1 Андин у маңа Пәрвәрдигарниң Пәриштиси алдида туруватқан баш каһин Йәшуани, шуниңдәк Йәшуаниң оң тәрипидә униң билән дүшмәнлишишкә турған Шәйтанни көрсәтти.□

2 Пәрвәрдигар Шәйтанға: «Пәрвәрдигар сени әйиплисун, и Шәйтан! Бәрһәк, Йерусалимни талливалған Пәрвәрдигар сени әйиплисун! Бу *киши*

□ **3:1** «Андин у маңа ... баш каһин Йәшуани, шуниңдәк Йәшуаниң оң тәрипидә униң билән дүшмәнлишишкә турған Шәйтанни көрсәтти» — оқурмәнләр бәлким билидуки, «Йәшуа» (яки «Йәһошуа») Йәһудийлар арасида көп көрүлидиған исим болуп, мәнаси: «Пәрвәрдигар Қутқузғучи» дегәнликтур. «Әйса» дегән исим «Йәшуа»ниң әрәб тилидики ипадилинишидур. «Шәйтан» дегәнниң мәнаси: «дүшмән, күшәндә». Бу әйәт ибраний тилида: «Андин у маңа Пәрвәрдигарниң Пәриштиси алдида туруватқан баш каһин Йәшуани, шуниңдәк Йәшуаниң оң тәрипидә Шәйтанниң униңға «шәйтан болуш»қа турғанлигини көрсәтти» — дейилиду.

оттин тартивелинған бир чучула отун әмәсмү?» — деди. □ ■

³ Йәшуа болса паскина кийимләрни кийгән һалда Пәриштиниң алдида туратти.

⁴ У Униң алдида туруватқанларға: «Бу паскина кийимни униңдин салдуриветиңлар» — деди вә униңға: «Қара, Мән қәбиһлигиңни сәндин елип кәттим, саңа һейтлиқ кийим кийгүздүм» — деди. □ ■

⁵ Мән: «Улар бешиға пакиз бир сәллини орисун!» — дедим. Шуниң билән улар пакиз бир сәллини униң бешиға орап, униңға кийим кийдүрди; Пәрвәрдигарниң Пәриштиси бир янда туратти. □

⁶ Вә Пәрвәрдигарниң Пәриштиси Йәшуаға мундақ жекилиди: —

⁷ «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — Әгәр йоллиримда маңсаң, тапилиғинимни чиң тутсаң, Мениң өйүмни башқурисән, һойлилимға қарайдиған болисән; саңа йенимда туруватқанларниң арисидә туруш һоқуқини беримән.

⁸ — И баш каһин Йәшуа, сән вә сениң алдиңда олтарған һәмраһлириң аңлаңлар (чүнки улар бешарәтлик адәмләр): — Мана, Мән «Шах» дәп

□ **3:2** «Бәрһәк, Йерусалимни талливалған Пәрвәрдигар сени әйиплисун! Бу киши оттин тартивелинған бир чучула отун әмәсмү?» — бу сөз Йәшуани көрситиду, әлвәттә; вә бәлким Йәшуаниң Бабилға сүргүн болуштики синақ-аздурушлиридин күтқузулғанлиғини көрситиду. Бу тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә көрсәткинимиздәк, бу ишта Йәшуа Исраилға вәкил қилиниду. ■ **3:2** Йәһ. 9

□ **3:4** «Униң алдида туруватқанлар» — бизниңчә Пәрвәрдигарниң Пәриштисиниң алдидики пәриштиләрни көрситиду. ■ **3:4** Мик. 7:18 □ **3:5** «Мән: «Улар бешиға пакиз бир сәллини орисун!» — дедим...» — бу сөз бәлким

Зәкәрияниң дуаси — демәк, «Йәшуаниң каһинлиқ кийимлири толуқ болсун!».

аталған қулумни мәйданға чиқиримән. □ ■

⁹ Мана, Мән Йәшуаниң алдиға қойған ташқа қара! — Бу бир ташниң үстидә йәттә көз бар; мана, Мән униң нәқишлирини Өзүм ойимән, — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, — вә Мән бу зиминниң қәбиһлигини бир күн ичидила елип ташлаймән. □ ■

¹⁰ Шу күни, — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, — һәр бириңлар өз йеқиниңларни үзүм тели вә әнжир дәриғи астиға олтиришқа тәклип қилисиләр».

4

Бәшинчи аламәт көрүнүш — алтун чирақдан

□ **3:8 «Мана, Мән «Шах» дәп аталған қулум...»** — «мана» дегән сөз мошу йәрдә ибраний тилида «чүнки, мана» дейилиду. «чүнки» дегән сөз ишлитилгәндә, әслидә униң кәйнидә бир сәвәп бар болуши керәк. Бу сәвәп жуқуриқи 1-7-айәттә тепилиши мүмкин, бирақ бизгә һазирчә намәлум. **«Мениң «Шах» дегән қулум»** — 6-бап, 12-13-айәттиму тилға елиниду. ««Шах» дегән қулум» Мәсиһни көрситиду. «Шах», «Йәшуа», «униң алдиға олтарған адәмләр» вә төвәндики айәттики «йәттә көзлүк таш» үстидә «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. ■ **3:8 Йәш.** 4:2; 11:1; Йәр. 23:5; 33:15; Зәк. 6:12 □ **3:9 «Бу бир ташниң үстидә йәттә көз бар; мана, Мән униң нәқишлирини Өзүм ойимән»** — «көз» ибраний тилида «булақ» дегән мәниниму көрситиду. Бәзи алимлар шу мәнидә чүшинип мундақ тәржимә қилиду: «Бу бир ташниң үстидә йәттә булақ бар; Мән буларниң ағзилирини ачимән...». 3-бап, -10-айәттә йәттә көз тилға елинғачқа, биз әсли «көз» дегән мәнидә болуши керәк, дәп қараймиз. Мүмкинчилигиму барки, «көз» дегән сөз мошу йәрдә икки мәнини өз ичигә алиду. ■ **3:9 Зәк.** 4:10; Вәһ. 5:6; Зәб. 117:22; Йәш. 8:14; 28:16; Мат. 21:42; 1Пет. 2:4; Йәш. 49:16; Юһ. 20:20, 25-27; Зәк. 13:1

¹ Андин мән билән сөзлишиватқан пәриштә қайтип келип мени ойғитивәтти. Мән худди уйқисидин ойғитиветилгән адәмдәк болуп қалдим;

² У мәндин: «Немини көрдүң?» дәп сориди. Мән: «Мана, мән пүтүнләй алтундин ясалған бир чирақданни көрдүм; униң үсти тәрипидә бир қача, йәттә чириғи вә йәттә чираққа тутишидигән йәттә нәйчә бар экән; □

³ униң йенида икки зәйтун дәриғи бар, бириси оң тәрәптә, бириси сол тәрәптә», дедим.

⁴ Андин жававән мән билән сөзлишиватқан пәриштидин: «И тәхсир, булар немә?» — дәп соридим.

⁵ Мән билән сөзлишиватқан пәриштә маңа жававән: «Буларниң немә экәнлигини билмәмсән?» — деди. Мән: «Яқ, тәхсир» — дедим. ■

⁶ Андин у маңа жававән мундақ деди: «Мана самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Зәруббабәлгә қилған сөзи: «Иш күч-қудрәт билән әмәс, иқтидар билән әмәс, бәлки Мениң Роһум арқилиқ пүтиду! — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар.

⁷ — И бүйүк тағ, сән зади ким? Зәруббабәл алдида сән түзләңлик болисән; у ибадәтханиниң әң үстигә жіпсима ташни қойиду, шуниң билән униңға: «Илтипатлиқ болсун! Илтипат униңға!» дегән

□ **4:2** «йәттә чириғи вә йәттә чираққа тутишидигән йәттә нәйчә бар экән» — яки «йәттә чирақниң һәр бириниң йәттә пилиги бар экән». ■ **4:5** Зәк. 4:14; Әзра 5:1; 6:14; Вәһ. 11:3-4

товлашлар яңрап аңлиниду». □ ■

8 Андин Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди: —

9 «Зәруббабәлниң қоли мошу өйниң улини салди вә униң қолири уни пүттүриду; шуниң билән силәр самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Мени әвәткәнлигини билисиләр.

10 Ким әнди мошу «кичик ишлар болған күн»ни көзгә илмисун? Чүнки булар шатлиниду, — бәрһәқ, бу «йәттә» шатлиниду, — Зәруббабәлниң қоли тутқан тик өлчәм тешилини көргәндә шатлиниду; бу «йәттә» болса Пәрвәрдигарниң пүткүл йәр йүзигә сәпселип қараватқан көзлириду». □ ■

11 Мән жававән пәриштидин: «Чирақданниң оң вә сол тәрипидә турған икки зәйтун дәриғи немә?» дәп соридим;

12 вә иккинчи қетим соални қоюп униңдин:

□ **4:7** «у ибадәтханиниң әң үстигә жипсима ташни қойиду» — «жипсима таш» селиниватқан өйниң (мошу әйәттә ибадәтханиниң) әң ахирқи қоюлған тешитур. **«шуниң билән униңға: «Илтипатлиқ болсун! Илтипат униңға!» дегән товлашлар яңрап аңлиниду»** — «Илтипатлиқ болсун! Илтипат униңға!» дегән сөзләр бәлким ибадәтханиға, яки «әң үстидики жипсима таш», яки пүтүн қурулуш ишиға ейтилиду. ■ **4:7** Йәш. 40:4 ■ **4:9** Юһ. 2:19-21 □ **4:10** «бәрһәқ, бу «йәттә» шатлиниду...» — бәзи алимлар бу «йәттә»ни чирақданниң йәттә шехини көрситиду, дәп қарайду. Бирақ чирақдан Худадин май қобул қиливатиду, шуңа бизниңчә «бу «йәттә»» жуқуриқи ташниң «йәттә көз»ини көрситиду. Ибадәтханиниң қурулуши адәмләрниң көз-қарашлирида «кичик ишлар» болғини билән, Пәрвәрдигарниң һәммә ишни таң көридиған көзлиридә у интайин әһмийәтлик, шатлинарлиқ бир иштур. һәтта қурулуш жәрјанида, Зәруббабәлниң «тик өлчәш теши»ни тутқанлигини көргәндә, «Пәрвәрдигарниң көзлири» шатлиниду. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. ■ **4:10** 2Тар. 16:9; Вәһ. 5:6

«Уларның йенидики икки алтун нәйчә арқилиқ өзлигинин «алтун» қуоватқан шу икки зәйтун шехи немә?» дәп соридим. □

13 У мәндин: «Буларның немә экәнлигини билмәмсэн?» дәп сориди. Мән: «Яқ, тәхсир» — дедим.

14 У маңа: «Булар пүткүл йәр-зиминнің Егиси алдида туруватқан «зәйтун мейида мәсиһ қилинған» икки оғул балидур» — деди. □ ■

5

Алтинчи аламәт көрүнүш — «учар орам язма»

□ **4:12** «..өзлигинин «алтун» қуоватқан шу икки зәйтун шехи...» — мошу «алтун» бәлким «алтун рәңлик» зәйтун мейи —һәр тәрәплик роһий ригбәт-тәсәллини көрсәтсә керәк. □ **4:14** ««зәйтун мейида мәсиһ қилинған» икки оғул балидур» — ибраний тилида: «зәйтун майлиқ икки оғул бала» дейилиду. Бу әйттик «икки зәйтун дәриғи» тоғрисида икки көзқараш бар. (1) Икки зәйтун дәриғи Зәруббәбәл вә Йәшуа, йәни Давутның әвләди болған падишаниң орнида турғучи Зәруббәбәл вә баш каһин Йәшуа. Оқурмәнләрнің есидә болуши керәкки, Исраилнің падишалири вә каһинлири алаһидә бир пурақлиқ зәйтун мейи билән «мәсиһ қилинған», бу май Худаниң Роһиниң мәдитини билдүрәтти. Шуниндәк падиша вә каһин (башқа тәрәпләрдин) Худаға вәкаләтчи болатти. Бу биринчи көзқараш бойичә бу икки адәмнің Худаниң Роһи арқилиқ йетәкчилик қилиши вә илһам бериши билән, хәлиқ Худаниң нурини дунияға чачидиған «чирақдан» болиду. (2) Бу «мәсиһ қилинған икки оғул бала» дәл Зәкәрия вә һагай пәйғәмбәрләрнің өзи; уларның ригбәтләндүрүшлири билән пүтүн хәлиқ, жәмлидин Зәруббәбәл вә Йәшуа муқәддәс ибадәтханини курушқа илһамландурулмақта; шуниң билән йәнә «Худаниң нурини дунияға чачидиған «чирақдан» болиду». Бизниңчә бу көзқараш орунлуқ. ■ **4:14** Зәк. 4:3; Әзра 5:1; 6:14; Вәһ. 11:3-4

¹ Андин мән йәнә бешимни көтирип, мана бир учар орам язмини көрдүм.

² У мәндин: «Немини көрдүң?» дәп сориди. Мән: «Бир учар орам язмини көрдүм; узунлуғи жигирмә гәз, кәңлиги он гәз экән» — дедим.□

³ У маңа: «Бу болса пүтүн зимин үстигә чиқирилған ләнәттүр; чүнки һәр бир оғрилиқ қилғучи бу тәрипигә йезилғини бойичә үзүп ташлиниду; вә қәсәм ичкүчиләрниң һәр бири у тәрипигә йезилғини бойичә үзүп ташлиниду».

⁴ — «Мән бу язмини чиқиримән» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, «вә у оғриниң өйигә һәмдә намим билән ялғандин қәсәм ичкүчиниң өйигә кириду вә шу өйдә қонуп уни яғач-ташлири билән қошупла йәветиду».□

Йәттинчи аламәт көрүнүш — севәттә олтарған аял — «Рәзиллик»

⁵ Андин мән билән сөзлишиватқан пәриштә чиқип маңа: «Әнди бешиниңи көтәргин, неминиң чиқиватқинини көрүп бақ» — деди.

⁶ Мән: «У немә?» — дәп соридим. У маңа: «Бу чиқиватқан «әфаһ» севитидур», вә: «Бу болса шу

□ **5:2** «узунлуғи жигирмә гәз, кәңлиги он гәз экән» — ибранийлар ишләткән «гәз» бәлким йерим метр еди. Орам язминиң узунлуғи, кәңлиги Муса пәйғәмбәргә көрситилгән «муқәддәс чедир»ниң узунлуғи вә кәңлиги билән мунасивәтлик («Мис.» 29-бапни көрүң). □ **5:4** «Мән бу язмини чиқиримән... вә у оғриниң өйигә һәмдә намим билән ялғандин қәсәм ичкүчиниң өйигә кириду вә шу өйдә қонуп уни яғач-ташлири билән қошупла йәветиду» — «учар орам язма» тоғрисида «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.

рәзилләрның пүтүн зиминдики қияпитидур» — деди.

□

7 Әфаһ севитиниң ағзидин думилақ бир қоғушун көтирилди, мана, әфаһ севити ичидә бир аял олтиратти.

8 У: «Бу болса, рәзиллик»тур» — дәп, уни әфаһ севити ичигә қайтуруп ташлап, әфаһниң ағзиға еғир қоғушунни ташлап қойди.

9 Бешимни көтирип, мана икки аялның чиққанлығыни көрдүм; шамал уларның қанатлирини йәлпүтүп туратти (уларның ләйләкниңкидәк қанатлири бар еди); улар әфаһни асман билән зиминниң оттурисиға көтәрди.

10 Мән билән сөзлишиватқан пәриштидин: «Улар әфаһни нәгә көтирип маңиду?» — дәп соридим.

11 У маңа: Улар әфаһ үчүн «Шинар зимини»да бир өй селишқа кәтти; өй бәрпа қилинғандин кейин, әфаһ севити шу йәрдә өз туралғусиға қоюлиду, — дәп жавап бәрди. □

□ **5:6 «Бу чиқиватқан «әфаһ» севитидур»** — «әфаһ» болса һәкәм өлчими, тәхминән 40 литр келиду. Мошу йәрдә һәм өлчәм һәм өлчәйдигән севәтнің өзини көрситиду. **«Бу болса шу рәзилләрның пүтүн зиминдики қияпитидур»** — «рәзилләр» ибраний тилида «улар». Жуқирида ейтилған оғри вә ялғанчини көрситиши мүмкин. Ибраний тилида «қияпәт» «көз» дегән сөз билән ипадилиниду. Мәнәси бәлким: Худа Өз хәлқиғә көзи билән йетәкчилик қилғинидәк («Зәб.» 31:8) Шәйтәнму өзигә тәвә болғанларни «әфаһ» (сода-сетиқның симболи) арқилик башқуриду. «Қошумчә сөз»имизни көрүң. □ **5:11 «Шинар зимини»** — «Шинар» Бабилиейәнің башқа бир исми. **«әфаһ севити шу йәрдә өз туралғусиға қоюлиду»** — «әфаһда олтарған аял» («рәзиллик») тоғрисида «қошумчә сөз»миздә тохтилимиз.

6

Сәккизинчи аламәт көрүнүш — атлиқ жәң һарвулири

¹ Андин мана, мән йәнә бешимни көтирип, икки тағ оттурисидин төрт жәң һарвусиниң чиққанлиғини көрдүм. Тағлар болса мис тағлар еди.

² Биринчи жәң һарвусидики қизил атлар еди; иккинчи жәң һарвусидики қара атлар еди;

³ үчинчи жәң һарвусидики ақ атлар, төртинчи жәң һарвусидики күчлүк чипар атлар еди.

⁴ Мән жававән мән билән сөзлишиватқан пәриштидин: «Тәхсир, булар немә?» — дәп соридим.

⁵ Пәриштә маңа жававән: «Булар пүткүл йәр-зиминниң Егисиниң һозуридин чиққан асманларниң төрт роһи.

⁶ Қара атлар қетилған һарву шималий зиминлар тәрәпкә кириду; ақлар уларниң кәйнидин маңиду; чипарлар болса жәнубий зиминлар тәрәпкә маңиду.

⁷ Андин мошу күчлүк атлар чиқип йәр йүзидә уяқ-буяқ кезишкә алдирайду» — деди.

У уларға: «Меңиңлар, йәр йүзидә уяқ-буяқ меңиңлар» — деди; улар йәр йүзидә уяқ-буяқ маңди.

⁸ Вә У маңа үнлүк авазда: «Қара, шималий йәр-зиминлар тәрәпкә маңғанлар Мениң Роһумдики аччиқни шималий зимин тәрәптә бесиқтурди» — деди. □

Баш кәһин Йәшуаға таяқ кийдүрүш

⁹ Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди: —

□ **6:8** «шималий йәр-зиминлар тәрәпкә маңғанлар Мениң Роһумдики аччиқни шималий зимин тәрәптә бесиқтурди» — сәккизинчи көрүнүш үстидә «қошумчи сөз»миздә тохтилимиз.

10 Сүргүн болуп кәлгәнләрдин, йәни Һәлдай, Тобия вә Йәдаядин соғатларни қобул қилғин; шу күни улар Бабилдин келип чүшкән өйгә, йәни Зәфанияниң оғли Йосияниң өйигә киргин;

11 шундақ, күмүч вә алтунни қобул қилғин, булардин чәмбәрсиман бир тажни тоқуп вә тажни Йәһозадакниң оғли баш каһин Йәшуаниң бешиға кийгүзгин;

12 вә Йәшуаға: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: Қараңлар, «Шах» дәп аталған инсан! У өз түвидин орнида шахлинип, Пәрвәрдигарниң ибадәтханисини қуриду» — дегин. ■

13 «Бәрһәқ, Пәрвәрдигарниң ибадәтханисини қурғучи дәл шу болиду; у шу шаһанә шан-шәрәпни зиммисигә елип, өз тәхтигә олтирип һөкүм сүриду; у тәхткә олтиридиған каһин болиду; хатиржәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ улар иккиси

арисида болиду. □ ■

14 Мошу чәмбәрсиман таж Пәрвәрдигарниң ибадәтханисида Хәләм, Тобия, Йәдаяларға вә Зәфанияниң оғлиниң мөһриванлиғиға бир әсләтмә үчүн қоюлиду. □

15 Вә жирақта туруватқанлар келип Пәрвәрдигарниң ибадәтханисини қуруш хизмитидә болиду; шуниң билән силәр самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Мени әвәткәнлигини

□ **6:13** «у шу шаһанә шан-шәрәпни зиммисигә елип, ... у тәхткә олтиридиған каһин болиду» — Исраилда «Лавий» қәбилисидин болған «каһин»лар падиша болушқа қәтғий болмайтти. Мошу йәрдә Йәшуа (Әйса) шүбһисизки, кәлгүси заманда келидиған Қутқузғучи-Мәсиһни көрситиду. «Мәсиһ» һәм каһин һәм падиша болуп, Йәшуа вә Зәруббабәл қуруватқан ибадәтханидин техиму улук ибадәтханини, йәни Муқәддәс Роһтин туғулған кишиләрдин тәркиб тапқан ибадәтханини қуриду. «Қошумчә сөз»имиз вә «Һагай пәйғәмбәр» қисмидики «қошумчә сөз»имизни көрүң. **«хатиржәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ...»** — яки «хатиржәмлик-арамлиқни елип келидиған план ...». **«хатиржәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ улар иккиси арисидә болиду»** — бәзи алимлар «иккиси» дегән сөз «икки һоқуқ» дегән мәнидә, у бәлким Қутқузғучи-Мәсиһниң «каһин» һәм «тәхтә олтарғучи падиша» дегән икки салаһийитини көрситиду, дәп қарайду. Бизниңчә «улар иккиси» болса Пәрвәрдигар һәм униң Мәсиһидур. Дунияниң гуналарини жуйидиған қурбанлиқ болса Худаниң плани болуп, Өз Мәсиһи шу планини әмәлгә ашуруп қурбанлиқ болған; шуңа «хатиржәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ» «Улар иккиси» арисидидур. ■ **6:13** Зәб. 109:1, 4; 84:11; Йәш. 9:6; 22:24; Юһ. 2:19-22 □ **6:14** «Хәләм, Тобия, Йәдаялар...» — «Хәләм» 10-айәттә «Хәлдай» дәп атилиду. **«Зәфанияниң оғлиниң мөһриванлиғиға бир әсләтмә үчүн қоюлиду»** — башқа бир хил тәржимиси: «Зәфанияниң оғли «Хән»гә бир әсләтмә үчүн қоюлиду». Бирақ «хән»ниң мәнаси «илтипат, мөһриванлиқ» болуп, Муқәддәс Китаптики башқа йәрләрдә исим орнида ишләткәнлиги көрүлмәйду.

билисиләр; әгәр Пәрвәрдигарның авазини көңүл қоюп аңлисаңлар бу иш әмәлгә ашурулиду».[■]

7

Роза тутуш тоғрилиқ қоюлган соал вә рәддийәлик җавап

¹ Дариус падишаниң төртинчи жили тоққузинчи ай, йәни «Хисләв»ниң төртинчи күни, Пәрвәрдигарниң сөзи Зәкәрияға кәлди.

² Шу чағда Бәйт-Әл шәһиридикиләр Шерәзәр вә Рәгәм-Мәләкләрни Пәрвәрдигардин илтипат сораşқа әвәткән еди.

³ Бәйт-Әлдикиләр: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң өйидики каһинлардин, шуниңдәк пәйғәмбәрләрдин: «Һәр биримиз көп жиллардин бери қилғинимиздәк, бәшинчи айда һәр биримиз йәнила өзимизни башқилардин айрип, жиға-зерәға олтиришимиз керәкму?» — дәп сораңлар» дәп тапилиған еди.[□]

⁴ Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейлиди:

⁵ «Зиминдики барлиқ туруватқан хәлиқкә һәм каһинларға сөз қилип мундақ сориғин: — «Силәр мошу йәтмиш жилдин бери бәшинчи ай вә йәттинчи

[■] **6:15** Зәк. 2:8, 9, 10, 12; Йәш. 48:16; Юһ. 11:42; 17:21 [□] **7:3**

«бәшинчи айда һәр биримиз йәнила өзимизни башқилардин айрип, жиға-зерәға олтиришимиз керәкму?» — «бәшинчи ай»дики роза тутуш болса әслидики ибадәтханиниң вәйран қилинғанлиғиға һәсрәт билдүрүш үчүн еди. Бабил империйәсиниң қошунлири ибадәтханини бәшинчи айниң 9-күнидә вәйран қилған еди, андин хәлиқни 70 жил сүргүн қилип башқурған. Мошу кишиләр: «Ибадәтхана һазир қайтидин қурулуватқан болғачқа, бу розини тутуверишимиз керәкму?» — дәп ойлиниватқан еди.

айларда роза тутуп жиға-зерә қилғиниңларда, силәр маңа, һәқиқәтән маңа роза туттуңларму? □

6 Йегиниңлар, ичкиниңлар, бу пәқәт өзүңлар үчүнла йәп-ичкиниңлардин ибарәт болди әмәсму? □

7 Булар Йерусалим вә униң әтрапидики шәһәрлири аһалилик болған, таза аватлашқан чағларда, жәнубий Йәһуда вә төвән түзләңлик аһалилик болған чағларда, Пәрвәрдигар бурунқи пәйғәмбәрләр арқилиқ жакалиған сөzlәр әмәсму?

8 Пәрвәрдигарниң сөзи Зәкәрияға келип мундақ дейилди: —

9 «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Һәқиқий адаләтни жүргүзүңлар, бир-бириңларға меһир-муһәббәт вә рәһим-шәпқәт көрситиңлар,

10 тул хотун вә житим-йесирларни, ят адәмләр вә намратларни бозәк қилмаңлар; һеч ким өз қериндишиға көңлидә яманлиқ ойлимисун. ■

11 Бирақ ата-бовилириңлар аңлашни рәт қилған, улар жаһиллиқ билән бойнини толғап, аңлимасқа

□ **7:5** «Силәр мошу йәтмиш жилдин бери бәшинчи ай вә йәттинчи айларда роза тутуп жиға-зерә қилғиниңларда...» — «Йәттинчи ай»дики роза, валий Гәдәлияниң қаза қилинғанлиғини әсләш мәхситидә тугулған роза болуп, униң вапатаға һәсрәт билдүрүш үчүн еди (Тәврат, «Йәрәмия», 40-41-баплар). Бу Бабил империйәси Пәләстинни ишғал қилған мәзгилдики әң ахирқи пажиәлик вақиә еди. □ **7:6** «Йегиниңлар, ичкиниңлар, бу пәқәт өзүңлар үчүнла йәп-ичкиниңлардин ибарәт болди әмәсму?» — демәк, силәрниң роза тутушуңлар йәп-ичишиңларға охшаш, пәқәт өзлириңла үчүндур.

Роза тутушниң мәхсити Худани издәш әмәс, бәлки «өз-өзигә ичини ағритиш»тин ибарәт болуши мүмкин. Йәнә бир имканийити, бу йәттики «йемәк» вә «ичмәк» бәлким һейт-байрамларни көрситиду. Худа улардин: «мошу һейт-байрамларни өзүңлар үчүн тәбриклидиңларму, яки мән үчүн тәбриклидиңларму?» — дәп сораватиду. ■ **7:10** Мис. 22:22

қулақлирини еғир қилған; □

¹² улар Тәврат қанунини вә самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Өз Роһи билән бурунқи пәйғәмбәрләр арқилиқ әвәткән сөзлирини аңлимаслиқ үчүн көңлини алмастәк қаттиқ қилған еди; шуңа самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигардин интайин қаттиқ ғәзәп чүшкән;

¹³ шундақ болдики, Мән уларни чақирғанда улар аңлашни рәт қилғандәк, улар чақирғанда Мәнму аңлашни рәт қилдим» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, ■

¹⁴ — «вә Мән уларни улар тонумайдиған барлиқ әлләр арисифа қара қуюн билән тарқитивәттим; уларниң кетиши билән зимин вәйран болған, андин униңдин өткәнләрму, қайтқанларму болған әмәс; чүнки уларниң сәвәвидин иллиқ зимин вәйранә қилинған».□

8

*Роза тутуш тоғрилиқ қоюлған соал вә үмүт бәргүчи
жавап*

¹ Вә самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди:

² «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: «Мениң Зионға бағлиған отлуқ муһәббитим қайнап ташти; Мениң униңға бағлиған

□ **7:11** «улар жаһиллиқ билән бойнини толғап» — ибраний тилида «улар мүрисини жаһил қилип...». ■ **7:13** Пәнд. 1:28; Йәш. 1:15; Йәр. 11:11; 14:12 □ **7:14** «уларни... қара қуюн билән тарқитивәттим» — яки «уларни ... қара қуюн билән тарқитиветимән».

отлуқ муһәббитим түпәйлидин униң дүшмәнлиригә ғәзивим қайнап ташти.■

³ Пәрвәрдигар мундақ дәйду: «Мән Зионға қайтип кәлдим, Йерусалимниң оттурисида маканлишимән; Йерусалим «Һәқиқәт шәһири» дәп атилиду, самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң теғи «Муқәддәс Тағ» дәп атилиду.

⁴ Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: «Қери бовай-момайлар йәнә Йерусалимниң кочилирида олтиридиған болиду; күнлири узун болуп, һәр бири һасисини қолида тутуп олтириду;

⁵ шәһәрниң кочилири ойнаватқан оғул-қиз балилар билән лиқ толиду.

⁶ Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Бу иш шу күнләрдә бу хәлиқниң қалдисиниң көзигә әжайип карамәт көрүнидиғини билән, у Мениң көзүмгә карамәт көрүнәмду?» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар.□

⁷ Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Мана, Мән Өз хәлқимни шәрқий зиминлардин, ғәрбий зиминлардин қутқузимән;

⁸ Мән уларни елип келимән, улар Йерусалимда маканлишиду; улар Мениң хәлқим, Мән һәқиқәт вә һәққанийлиқта уларниң Худаси болимән».

⁹ Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң өйиниң ули селинған

■ 8:2 Зәк. 1:14 □ 8:6 «Бу иш шу күнләрдә бу хәлиқниң қалдисиниң көзигә әжайип карамәт көрүнидиғини билән, у Мениң көзүмгә карамәт көрүнәмду?» — демәк, адәмләр үчүн әжайип карамәт болған ишлар Худа үчүн адәттики ишлар.

күнидә һазир болған пәйғәмбәрләрнің ағзидин мошу күнләрдә баян қилиниватқан муну сөзләрни ишитиватисиләр, муқәддәс ибадәтханинің қурулушиға қолуңлар күчлүк қилинсун! □

10 Чүнки шу күнләрдин илгири инсан үчүн иш һәққи йоқ, ат-улақ үчүнму иш һәққи йоқ еди; жәбир-зулум түпәйлидин чиққучи яки киргүчи үчүн аман-есәнлик йоқ еди; чүнки Мән һәр бир адәмни өз йеқиниға дүшмәнләштүрдүм;

11 бирақ Мән бу хәлиқнің қалдисига бурунқи күнләрдикидәк болмаймән, дәйду самави қошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигар;

12 чүнки уруқ һосуллуқ болиду, үзүм тели мевиләйду, тупрақ үндүрмилирини бериду, асманлар шәбнәмлирини бериду; шуның билән мән бу хәлиқнің қалдисига мошуларның һәммисини егә қилдуримән. □

13 Шундақ әмәлгә ашурулидуки, силәр әлләр арисидә ләнәт болуп қалғиниңларның әксичә, и Йәһуда жәмәти вә Исраил жәмәти, Мән силәрни қутқузимән, силәр уларға бәхит-бәрикәт болисиләр; қорқмаңлар,

□ **8:9** «Пәрвәрдигарның өйиниң ули селинған күнидә сөзлигән пәйғәмбәрләр» — һагай вә Зәкәрия. Бу әйәттә көздә тутулған «Пәрвәрдигарның өйиниң улиның селиниши» икки жил бурун («Әзра» 5:1-2) болған болса керәк. □ **8:12** «уруқ һосуллуқ болиду» — яки «уруққа хатиржәмлик-аманлиқ болиду».

қоллириңлар күчлүк қилинсун!□

14 Чүнки самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — Силәрниң ата-бовилириңлар Мениң ғәзивимни қозғиғанда Мениң силәргә яманлиқ йәткүзүш ойида болғиним вә шу *жаза* йолидин янмиғинимдәк — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар —

15 Мән һазир, мошу күнләрдә йәнә Йерусалим вә Йәһуда жәмәтигә яхшилиқ йәткүзүш ойида болдум; қорқмаңлар.

16 Мошу ишларға әмәл қилиңлар: — һәр бириңлар өз йеқиниңларға һәқиқәтти сөзләңлар; дәрвазилириңларда һәқиқәткә, аман-течлиққа уйғун һөкүмләрни жүргүзүңлар; □ ■

17 һеч ким көңлидә өз йеқиниға яманлиқ ойлимисун; һеч қандақ ялған қәсәмгә шерик болмаңлар; чүнки Мән дәл буларниң һәммисигә нәпрәтлимимән, дәйду Пәрвәрдигар.■

18 Вә самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди:

19 Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар

□ **8:13** «силәр әлләр арисидә ләнәт болуп қалғиниңлар» — бу сөзниң бәлким үч тәрипи бар. (1) сүргүн болған Йәһудийлар өзлири ләнәткә қалдурулған; (2) улар башқиларға ләнәт болуп уларға бала-қаза кәлтүргән; (3) уларниң нами (Исраил, Йәһудий) ләнәтни билдүргән. Худа мошу үч әвалниң һәр бирини дәл уларниң әксигә айландуриду. **«силәр уларға (әлләргә) бәхит-бәрикәт болисиләр»** — Худа әслидә Ибраһим пәйғәмбәргә: «Сән вә әвладиң һәр бир әл-милләткә бәхит-бәрикәт болисән» дөп вәдә қилған. Исраил итаәтсизликтин мошу бәрикәтни ләнәткә айландурған.

□ **8:16** «дәрвазилириңларда һәқиқәткә, аман-течлиққа уйғун һөкүмләрни жүргүзүңлар» — ақсақаллар шәһәр дәрвазилирида олтирип, сот вә һөкүм қилатти. ■ **8:16** Әф. 4:25 ■ **8:17** Зәк. 5:3, 4; 7:10.

мундақ дәйду: — «Төртинчи айдики роза, бәшинчи айдики роза, йәттинчи айдики роза вә онинчи айдики роза Йәһуда жәмәтигә хошаллиқ вә шат-хурамлиқ, бәхитлик ибадәт сорунлири болиду; шуңа һәқиқәт вә хатиржәмлик-течлиқни сөйүңлар. □

20 Самави қошунларниң Сәрдарини болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Нурғун қовмлар вә көп шәһәрләрниң аһалиси йәнә мошу йәргә келиду; ■

21 бир шәһәрдә туруватқанлар башқа бир шәһәргә берип уларға: «Пәрвәрдигардин илтипат тиләшкә, самави қошунларниң Сәрдарини болған Пәрвәрдигарни издәшкә тез барайли; мәнму баримән!» — дәйдиған болиду.

22 Көп қовмлар вә күчлүк әлләр Пәрвәрдигардин илтипат тиләшкә, самави қошунларниң Сәрдарини болған Пәрвәрдигарни издәшкә Йерусалимға келиду.

23 Самави қошунларниң Сәрдарини болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Шу күнләрдә һәр хил тилда сөзләйдиған әлләрдин он нәпәр адәм чиқип Йәһудий бир адәмниң тониниң етигини тутувелип униңға: «Биз сән билән барайли; чүнки Худани сән билән биллидур, дәп аңлидуқ» — дәйду. □

□ **8:19** «Төртинчи айдики роза, бәшинчи айдики роза, йәттинчи айдики роза вә онинчи айдики роза Йәһуда жәмәтигә хошаллиқ вә шат-хурамлиқ, бәхитлик ибадәт сорунлири болиду» — бу «розилар» тоғрилиқ «қошумчә сөз»ни көрүң. ■ **8:20** Йәш. 2:2; Йәр. 16:19; Мик. 4:1; Зәк. 8:2. □ **8:23** «Шу күнләрдә ... әлләрдин он нәпәр адәм чиқип Йәһудий бир адәмниң тониниң етигини тутувелип униңға: «Биз сән билән барайли; чүнки Худани сән билән биллидур, дәп аңлидуқ» — дәйду» — бу иш Худани издәнған «ят әлләр»ниң һәрикәтлиригә бир мисал болиду.

9

«Бүйүк Искәндәр»ниң таҗавузи тоғрилиқ бешарәтләр

¹ Пәрвәрдигарниң сөзидин жүкләнгән бешарәт — Хадрак зимини вә Дәмәшқ үстигә қониду (чүнки Пәрвәрдигарниң нәзири адәмләр вә Исраилниң барлиқ қәбилилири үстидидур); □

² У буларға чегаридаш болған Хаматқа, Тур вә Зидон үстигиму қониду. Тур толиму «дана» болғачқа, □

³ өзи үчүн қорған қурған, күмүчни топидәк, сап алтунни кочилардики патқақтәк догилап қойған.

⁴ Мана, Рәб уни мал-дуниясидин айриветиду, униң күчини деңизда йоқ қилиду; у от тәрипидин йәп кетилиду. □

⁵ Ашкелон буни көрүп қорқиду; Газаму көрүп азаплинип толғинип кетиду; Әкронму шундақ, чүнки униң арзу-үмүти тозуп кетиду; падиша Газадин йоқап кетиду, Ашкелон адәмзатсиз қалиду.

□ **9:1** «Хадрак зимини» — кона тарихнамиләр бойичә, «Хадрак» дегән район Дәмәшқ шәһиригә йеқин болған, бирақ дәл қайси җай экәнлигини һазир билмәймиз. **«чүнки Пәрвәрдигарниң нәзири адәмләр вә Исраилниң барлиқ қәбилилири үстидидур»** — башқа бир хил тәржимиси: «чүнки инсанларниң вә Исраилниң барлиқ қәбилилириниң көзи Пәрвәрдигарға қарайду». □ **9:2** «У, йәни Пәрвәрдигарниң бешарити буларға чегаридаш болған Хаматқа, Тур вә Зидон үстигиму қониду» — «бүйүк Искәндәр» миладийәдин илгәрки 332-жили җәнуп тәрәпкә жүрүш қилип мошу йәрләрни бир-бирләп егиливалған. □ **9:4** «Мана, Рәб уни мал-дуниясидин айриветиду, униң күчини деңизда йоқ қилиду; у от тәрипидин йәп кетилиду» — бу айәтни «бүйүк Искәндәр» әмәлгә ашурған.

Миладийәдин илгири 332-жили у Турни булаң-талаң қилип пүтүнләй вәйран қиливәткән «қошумчә сөз»имизни көрүң). «униң күчини деңизда йоқ қилиду» дегәнликниң башқа бир хил тәржимиси: «У (йәни Рәб) уларниң деңиздики күчини йоқ қилиду»

6 Шуниң билән Ашдодта һарамдин болған бириси туриду; Мән Филистийләрниң мәғрурлуғи вә пәхрини йоқитимән. □

7 Мән ағзидин қанларни, униң һарам йегән жиркиничлик нәрсиләрни чишлири арисидин елип кетимән; андин қелип қалғанлар болса, улар Худайимизға тәвә болуп, Йәһудада йолбашчи болиду; Әкронниң орни Йәбус қәбилесидикиләргә охшаш болиду. □

8 Мән қошун түпәйлидин, йәни өтүп кәткүчи вә қайтип кәлгүчи түпәйлидин Өз өйүм әтрапида чедиримни тиктүримән; әзгүчи қайтидин униңдин

□ **9:6** «Шуниң билән Ашдодта һарамдин болған бириси туриду; Мән Филистийләрниң мәғрурлуғи вә пәхрини йоқитимән» — Искәндәр Турни егиливалғандин кейин Филистийәгә қарап жүрүш қилиду. 5- вә 6-айәттә тилға елинған (Ашкелон, Газа, Әкрон, Ашдод) шәһәрләр Филистийәдики бәш чоң шәһәрниң төрти. Бу жәңләрниң тәпсилатлири үчүн «қошумчә сөз»имизни көрүң. □ **9:7** «Мән ағзидин қанларни, униң һарам йегән жиркиничлик нәрсиләрни чишлири арисидин елип кетимән; андин қелип қалғанлар болса, улар Худайимизға тәвә болуп,...»

— «Худайимизға» дегән сөзгә қариганда мошу айәтләрдики сөзлигүчи Мәсиһниң өзи болуши керәк. «...Әкронниң орни Йәбус қәбилесидикиләргә охшаш болиду» — толуқ айәттиң мәнәси: (1) Филистийләр әнди бутларға аталған қурбанлиқларниң қениниму, гөшиниму йемәйдиған болиду. (2) Филистийләр Худаға тәвә болуп Йәһуда арисиди (Йәбус қәбилесидикиләрдәк) һөрмәтлик мәртивигә егә болиду (һазирқи «Пәләситинликләр» Филистийләрниң әвлатлири болуши мүмкин). «Қошумчә сөз»имизниму көрүң.

өтмәйду; чүнки Өз көзүм билән күзитимән. □

Сионниң падишаси Мәсиһ келиду!

⁹ Зор шатлан, и Сион қизи!

Тәнтәнәлик нида қил, и Йерусалим қизи!

Қараңлар, падишасиң йениңға келиду;

У һәққаний вә нижатлиқ болиду;

Кәмтәр-мөмин болуп,

Мада ешәккә, йәни ешәк тәхийигә минип келиду; □ ■

¹⁰ Шуниң билән Мән жәң һарвулирини Әфраимдин,

Атларни Йерусалимдин мәһрум қиливетимән;

Жәң оқясиму елип ташлиниду.

У болса әлләргә хатиржәмлик-течлиқни жакалап йәткүзиду;

Униң һөкүмранлиғи деңиздин деңизғичә,

□ **9:8** «Мән қошун түпәйлидин, йәни өтүп кәткүчи вә қайтип кәлгүчи түпәйлидин Өз өйүм әтрапида чедиримни тиктүримән; әзгүчи қайтидин униңдин өтмәйду; чүнки Өз көзүм билән күзитимән» — «бүйүк Искәндәр» залим болғини билән, Мисирға һужум қилишқа маңғанда («өтүп кәткәндә») яки Мисирни ишғал қилип «қайтип кәлгәндә» (гәрчә Йерусалимдики муқәддәс ибадәтханида нурғунлиған байлиқлар болсиму), Йерусалимға һеч һужум қилмиған. Бу тарихниң әң чоң сирлиридин бириду. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. □ **9:9** «У һәққаний вә нижатлиқ болиду» — башқа тәржимилири: «У нижатни елип келиду», «У қутқузулған болиду» яки «У ғәлибилик болиду». **«Қараңлар, падишасиң йениңға келиду... мада ешәккә, йәни ешәк тәхийигә минип келиду»** — бу толуқ бешарәт Әйса Мәсиһни ениқ көрситиду. Инжил, «Матта» 21-бап, «Маркус» 11-бап, «Луқа» 19-бап, «Юһанна» 12-бапларни көрүң. ■ **9:9** Зәк. 2:10; Мат. 21:4-5; Юһ.12:12-16

Әфрат дәриясидин йәр йүзиниң чәтлиригичә болиду. □

11 Әнди сени болса, саңа чүшүрүлгән әһдә қени түпәйлидин, Мән араңдики мәһбусларни сусиз орақтин азатлиққа чиқиримән. □ ■

12 Мустәһкәм жайға қайтип келиңлар, и арзу-үмүтниң мәһбуслири! Бүгүн Мән жакалап ейтимәнки, тартқан жазалириңниң әксини икки һәссиләп саңа қайтуримән. □

13 Чүнки Өзүм үчүн Йәһудани оқядәк егилдүрдүм, Әфраимни оқ қилип оқяға салдим; Мән оғул балилириңни орнидин турғузимән, и Зион — улар

□ **9:10** «Шуниң билән Мән жәң һарвулирини Әфраимдин, ...мәһрум қиливетимән; ... У, йәни Израилниң падиша Мәсиһ болса әлләргә хатиржәмлик-течлиқни жакалап йәткүзиду; униң һөкүмранлиғи деңиздин деңизгичә, Әфрат дәриясидин йәр йүзиниң чәтлиригичә болиду» — демисәкму, бешарәт Әйса Мәсиһниң дуняға тунчи келишидин (9-айәт) униң қайтип келишигә атлап өтиду. Бешарәтниң қалғини ахирқи заманларни көрситиду. «Қошумчә сөз»имизни көрүң. □ **9:11** «Әнди сени болса, саңа чүшүрүлгән әһдә қени түпәйлидин, Мән араңдики мәһбусларни сусиз орақтин азатлиққа чиқиримән» — бу сирлиқ бешарәтниң һәм роһий һәм жисманий жәһәтлири болуши керәк. Ишинимизки, Әйса Мәсиһниң қени билән түзгән «йеңи әһдә» Йәһудийларни, әлләрниму һәр хил «гуна орики»дин қутқузалайду һәм кәлгүсидиму буниң сәвәвидин Худа Йәһудийларни һәр хил жисманий қийнчиликлардинму қутқузиду. ■ **9:11** Мат. 26:28; Лука 22:20; Рим. 9:3, 4; Рим. 11:25, 26, 27; 1Кор. 11:25; Ибр. 9:19, 20, 21. □ **9:12** «Мустәһкәм жайға қайтип келиңлар, и арзу-үмүтниң мәһбуслири!» — «арзу-үмүтниң мәһбуслири» бәлким бу толиму қисқартылған гәп болуши мүмкин, мәнаси: ««Худаниң қалдиси» Худаниң нурғун вәдилири алдида үмүтвар болуши керәк еди. Лекин уларниң униңға ишәнмәслиги, шундақла үмүтсизлиниши түпәйлидин гунаниң мәһбуслири болуп қалған. Уларниң бирдин-бир «мустәһкәм жай»и Худаниң Өзи, әлвәттә.

сениң оғул балилириңға қарши жәң қилиду, и Гретсийә! И Зион, Мән сени палванниң қолидики қиличтәк қилимән.

14 Пәрвәрдигар уларниң үстидә көрүниду; Униң оқи чақмақтәк етилип учиду. Рәб Пәрвәрдигар канайни чалиду; У жәнуптики дәһшәтлик қара қуюнларни биллә елип жүрүш қилиду. ■

15 Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар улар үчүн мудапие болиду; улар салға ташлирини кукум қилип, дәссәп чәйләйду; улар ичивелип, шарап кәйпини сүргәнләрдәк қийқас-сүрән көтириду; улар қанға миләнгән қурбангаһниң бүржәклиридәк, қанға толдурулған қачилардәк болиду. □

16 Шу күни Пәрвәрдигар болған уларниң Худаси уларни Өзүм баққан падам болған хәлқим дәп билип қутқузиду; чүнки улар таж гөһәрлиридәк Униң зимини үстидә көтирилиду.

17 Шунчә зордур Униң мөһриванлиғи, шунчә қалтистур Униң гөзәллиғи! Зираәтләр жигитләрни, йеңи шарап қизларни яшнитиду! □

■ 9:14 Nah. 2:6 □ 9:15 «... улар (қанға) миләнгән қурбангаһниң бүржәклиридәк, қанға толдурулған қачилардәк болиду» — бу охшитиш Израилниң жәңгә болидиған зоқ-кәйпиниң шарап ичкән адәмниңкидәк болидиғанлиғини яки дүшмәнләрдин төкүлгән қанниң көплүгини билдүриду. Қурбангаһ үстидики қурбанлиқларниң қанлирини елишқа бир нәччә қачиларни тәйярлаш керәк еди, улар әлвәттә қан билән лиқ толдурулатти вә қурбангаһниң бүжәклири қанға милинип кетәтти. Толуқ бу бешарәт бәлким (1) Израилниң Гретсийә залимлири үстидин (миладийәдин илгәрки 3- вә 2-әсирдә) болған әжайип ғәлибилирини вә (2) ахирқи замандики дәжжалниң қошунлири билән болидиған урушларни көрситиду. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. □ 9:17 «Шунчә зордур Униң мөһриванлиғи, шунчә қалтистур Униң гөзәллиғи!» — яки, «Немидегән әзиз! Немидегән гөзәл!».

10

Ахирқи заманлардики вақиәләр — давами

1 Пәрвәрдигардин «кейинки ямғур» пәслидә ямғурни тәләп қилиңлар; Пәрвәрдигар чақмақларни чақтуруп, уларға мол ямғурларни, шуниңдәк һәр биригә етизда от-чөпләрни бериду. □

2 Чүнки «өй бутлири» бемәна гәпләрни ейтқан, палчилар ялған «аламәт»ләрни көргән, тутуруқсиз чүшләрни сөзлигән; улар қуруқ тәсәлли бериду. Шуңа хәлиқ қой падисидәк тенәп кәтти; улар падичиси болмиғачқа, азар йемәктә. □ ■

3 Мениң ғәзивим падичиларға қозғалди; Мән мошу «текә» йетәкчиләрни жазалаймән; чүнки самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар Өз падисидин, йәни Йәһуда жәмәтидин хәвәр елишқа кәлди; У жәңдә уларни Өзиниң һәйвәтлик етидәк қилиду.

4 Униңдин йәни Йәһудадин «Бужәк Теши», униңдин «Қозуқ», униңдин «Жәң Оқяси», униңдин «Һәммигә

□ **10:1** «Пәрвәрдигардин «кейинки ямғур» пәслидә ямғурни тәләп қилиңлар» — бу дуа жуқуриқи бешарәт билән бағлинишлиқ; зираәтләр вә үзүмләргә ямғур керәк, әлвәттә. «Кейинки ямғур» болса Пәләстиндә 3- яки 4-айда яғиду, әтиязлиқ зираәтләрни пишириш һалқилиқ рольини ойнайду. Бу ямғурлар болмиса һеч һосул болмайду. □ **10:2** «өй бутлири» — (ибраний тилида «тәрафим») пал билән «йол көрситидиған» бир хил бутлар еди. ■ **10:2** Топ. 5:6

Һөкүмранлиқ Қилғучи» чиқиду.□

5 Шуниң билән улар жәндә, дүшмәнләрни кочилардики патқақни дәссигәндәк чәйләйдиған палванлардәк болиду; улар жәң қилиду, чүнки Пәрвәрдигар улар билән биллиду; улар атлиқ әскәрләрниму йәргә қаритип қойиду.

6 Мән Йәһуда жәмәтини күчәйтимән, Йүсүпниң жәмәтини қутқузимән; Мән уларни қайтидин олтирақлишишқа қайтуримән; чүнки Мән уларға рәһим-шәпқәтни көрситимән. Улар Мән һеч қачан ташливәтмигәндәк болиду; чүнки Мән уларниң Худаси Пәрвәрдигармән; Мән уларға жавап беримән.

7 Әфраимдикиләр палвандәк болиду, көңүллири шарап кәйпини сүргәнләрдәк хошаллиниду; уларниң балилири буни көрүп хошаллиниду; уларниң көңли Пәрвәрдигардин шатлиниду.

8 Мән үшқиртип, уларни жиғимән; чүнки Мән уларни бәдәл төләп һәрлүккә чиқиримән; улар илгири көпийип кәткәндәк көпийиду.

9 Мән уларни әлләр арисидә уруқтәк чачимән; андин улар Мени жирақ жайларда әсләйду; шуниң билән

□ **10:4** «Униңдин, йәни Йәһуадин «бүжәк теши», униңдин «қозуқ»...» — «йәни Йәһуадин» дегән сөзләрни тәржимә йолида қошуп киргүздуқ. Ибрания тилида пәқәт «униңдин» дейилиду. 9-айәттә «Йәһуда жәмәти» көздә тутулған болғачқа, 10-айәтни шундақ тәржимә қилдуқ. Мәсиһ «Йәһуадин» чиқиду, әлвәттә. Башқа бир хил тәржимиси «йәни Худадин». «униңдин ... «бүжәк теши», .. «қозуқ», .. «жәң оқяси», .. «һәммигә һөкүмранлиқ қилғучи» чиқиду» — бу төрт намниң һәммиси «Мәсиһ-Қутқузғучи»ниң унванлири болиду. Барлиқ пәйғәмбәрләрниң бешарәтлири бойичә «Мәсиһ» чоқум Йәһуданиң әвлади болуши керәк еди. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң, «Униңдин» дегәнни бәзи алимлар «Худадин» дегән мәнидә, дәп қарайду.

улар балилири билән һаят қелип, қайтип келиду. □

¹⁰ Мән уларни қайтидин Мисир зиминидин елип келимән, Асурийәдинму чиқирип жиғимән; уларни Гилеад вә Ливан зиминиға елип киргүзимән; йәр-зимин уларни патқузалмай қалиду.

¹¹ Шундақ қилип, У жәбир-жапа деңизидин өтүп, деңиздики долқунларни уриду; Нил дәриясиниң тәглири қуруп кетиду; Асурийәниң мәғрурлуғи вә пәхри пәс қилиниду, Мисирдики шаһанә һасиму йоқилиду. □

¹² Мән уларни Пәрвәрдиғар арқилиқ күчәйтимән; улар Униң намида маңиду, дәйду Пәрвәрдиғар.

11

Худаниң надиси яхши надичесини, йәни Пәрвәрдиғарниң Өзини рәт қилиду; улар зулмәткә қалиду

¹ И Ливан, от сениң кедир дәрәқлириңни йәп кетиши үчүн, дәрвазилириңни ач! □

² Вайсаңлар, и қариғайлар, чүнки кедир жиқилди, есил дәрәқләр вәйран қилинди; вайсаңлар, и

□ **10:9** «Мән уларни әлләр арасида уруқтәк чачимән; ...» — яки «Мән уларни әлләр арасида уруқтәк чачидиған болсам, ...». □ **10:11**

«У жәбир-жапа деңизидин өтүп, деңиздики долқунларни уриду» — «У» — Худани көрситиду, әлвәттә. □ **11:1** «И Ливан, от сениң

кедир дәрәқлириңни йәп кетиши үчүн, дәрвазилириңни ач! » — бу 1-3-айәт бәлким бир охшатиш; Йәһуданиң йетәкчилири Худаниң халқи вә Худа бәргән зиминни өз мәнпәити үчүн ишләткән, һазир бу мәнпәәттин айрилиду. 1-айәт йеңидин қурулған ибадәтханиниң йәнә вәйран қилинишини көрситиши мүмкин. У Ливандики көплигән кедир дәрәқлирини вә башқа есил дәрәқләрни ишлитип селинған (Тәврат, «Әзра», 3:7-айәт). «Қошумчә сөз»имиздә биз бу бабни тәпсилиий шәрһләймиз.

Башандики дуб дәрәқлири, чүнки барақсан орман жиқитилди!

³ Падичиларниң вайсиған авазини аңла! Чүнки уларниң шәриви болған чимән-яйлақ вәйран қилинди; асланларниң һөкиригән авазини аңла! Чүнки Иордан дәриясиниң пәхри болған бүк-барақсанлиги вәйран қилинди.

⁴ Пәрвәрдигар Худайим мундақ дәйду: — Боғузлашқа бекитилгән падини баққин!

⁵ Уларни сетивалғанлар уларни боғузливәткәндә һеч гунакар дәп қаралмайду; уларни сетивәткәнләр: «Пәрвәрдигарға шүкри! Чүнки бейип кәттим!» — дәйду; уларниң өз падичилири уларға ичини һеч ағритмайду.

⁶ Чүнки Мән зиминда туруватқанларға йәнә ичимни һеч ағритмаймән, дәйду Пәрвәрдигар; — вә мана, Мән адәмләрни, һәр бирини өз йеқининиң қолиға вә өз падишасиниң қолиға тапшурумән; мана, булар зиминни харап қилиду, Мән уларни буларниң қолидин һеч қутқузмаймән.□

⁷ Шуңа мән «боғузлашқа бекитилгән пада»ни беқип турдум, болупму падиниң арисидики мискин мөминләрни бақтим. Мән өзүмгә икки таяқни алдим; биринчисини «шапаәт», иккинчисини «риштә» дәп атидим; шуниң билән мән падини

□ **11:6** «Мән... һәр бирини өз йеқининиң қолиға вә өз падишасиниң қолиға тапшурумән» — «өз падишаси» алаһидә ибарә болуп, бәлким Худа шу падишани таллимиғанлиғини, бәлки Йәһудадикиләр өзлири талливалғанлиғини көрситиду. Зәкәрияниң дәвридә Йәһуданиң һеч падишаси йоқ еди (Йәһуда Парс империйәси астида болған).

бақтим.□

⁸ Шуниндәк Мән бир ай ичидә үч падичини һалак қилдим; Мениң җеним бу хәлиқтин бизар болди вә уларниң жени Мени өч көрди.□

⁹ Мән: «Мән силәрни бақмаймән; өләй дәп қалғанлири өлүп кәтсун; һалак болай дәп қалғанлири һалак болсун; тирик қалғанларниң

□ **11:7** «Шуңа мән «боғузлашқа бекитилгән пада»ни беқип турдум, болупму падиниң арисидики мискин мөминләрни бақтим» — «пада» Израил хәлқини көрситиду. Падиниң «арисидики мискин мөминләр», Худаға садик «қалди»лар еди (11-айәтни көрүң). Зәкәрия падичилиқ вәзиписини уларни дәп зиммисигә алиду. Лекин Худаниң җазаси падиниң көп қисминиң бешиға чүшүш алдида туриду (5-айәт); Худаниң нәзири бәрибир «пада арисидики «мискин мөминләр»» («қалдилар») үстидә болиду. Улар падиниң арисидики аз бир қисмидур. **«Мән өзүмгә икки таяқни алдим; биринчисини «шапаәт», иккинчисини «риштә» дәп атидим; шуниң билән мән падини бақтим...»** — Зәкәрия бәлким мәзкур ишни, шундақла 8-14-айәттики башқа бәзи ишларни чүшидә яки аламәт көрүнүштә көргән болуши мүмкин; бу ишларниң мәлум бир қисмини у хәлиқ алдида «роль елип» көрсәткән болса керәк. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. □ **11:8** «Шуниндәк Мән бир ай ичидә үч падичини һалак қилдим...» — «үч падичи» тоғрилиқ бизниңчә икки имканийәт бар. (1) «үч падичи» мәлум адәмләрни әмәс, бәлки Худа Израил үчүн бекиткән үч хил падичини, йәни «пәйғәмбәр», «каһин» вә «падиша»ни билдүриду. Миладийәдин кейинки 70-жили Рим империйәсиниң Йерусалимни вәйран қилиши билән, Израилда бу үч хил «падичи» қалмиди. (2) миладийәдин кейинки 70-жили Рим империйәси Йерусалимни муһасиригә алғанда, Израилниң бир-биригә өч болған үч йетәкчиси (Юһанна, Симон вә Әлиезәр) бар еди. Уларниң бир-бири билән соқушушлири түпәйлидин Йерусалим ахир берип ишғал қилинған, бу үч «падичи» шу һаман «падичилиқтин» қалған. Биз 2-имканийәткә майилмиз. «Қошумчә сөз»имиздә биз йәнә буниң үстидә музакирилишимиз.

һәммиси бир-бириниң гөшини йесун» — дедим. □

10 Мән «шапаәт» дегән тайиғимни елип сундуриwәттим, шуниңдәк Мениң барлиқ әлләр билән болған әһдәмни сундуруwәттим.

11 Әһдә шу күни бекар қиливетилди; шуңа пада арисидики маңа диққәт қилған мискин мөминләр буниң Пәрwәрдигарниң сөзи екәнлигини билип йәтти. □

12 Вә мән уларға: «Муwапиқ көрсәңлар, мениң иш һәққимни бериңлар; болмиса болди қилиңлар» — дедим. Шуңа улар мениң иш һәққимгә оттуз күмүч тәңгини таразига салди. ■

13 Вә Пәрwәрдигар маңа: «Мана бу улар Маңа бекиткән қалтис баһа! Уни сапалчиниң алдиға ташлап бәр!» деди. Шуниң билән мән оттуз күмүч тәңгини елип буларни Пәрwәрдигарниң өйидә, сапалчиниң алдиға чөриwәттим. □ ■

14 Андин мән Йәһуда билән Исраилниң қериндашлигини үзүш үчүн, иккинчи тайиғимни, йәни «риштә»ни сундуруwәттим.

15 Андин Пәрwәрдигар маңа мундақ деди: «Сән әнди

□ **11:9** «һалак болай дәп қалғанлири һалак болсун; тирик қалғанларниң һәммиси бир-бириниң гөшини йесун» — дедим» — дәрwәқә, Рим империйәси Йерусалимни муһасиригә алғанда көп адәм ачарчиликтин башқиларни өлтүрүп гөшини йегән. □ **11:11** «... мискин мөминләр буниң Пәрwәрдигарниң сөзи екәнлигини билип йәтти» — бу «мискинларниң билип йетиши»ниң өзимү бәлким «аламәт көрүнүш»ниң бир қисмидур. Демәк, һәммиси пәйғәмбәрниң дәвридин кейин йүз бериду. ■ **11:12** Мат. 26:15; 27:9 □ **11:13** «Пәрwәрдигар маңа: «Мана бу улар Маңа бекиткән қалтис баһа! Уни сапалчиниң алдиға ташлап бәр!» деди» — «қалтис баһа!» — кинайилик, һәжвий гәп, әлwәттә. ■ **11:13** Мат. 27:3-10

йәнә әрзимәс падициниң қураллирини ал. □

16 Чүнки мана, Мән зиминда бир падицини орнидин турғузимәнки, у һалак болай дегәнләрдин хәвәр алмайду, тенәп кәткәнләрни издимәйду, яриланғанларни сақайтмайду, сағламларниму бақмайду; у бәлки сәмригәнләрниң гөшини йәйду, һәтта туяқлирини йирип йәйду.

17 Падини ташливаткән әрзимәс падициниң һалиға вай! Қилич униң билиги вә оң көзигә чүшиду; униң билиги пүтүнләй йигиләйду, униң оң көзи пүтүнләй қараңғулишип кетиду. □ ■

□ **11:15** «Пәрвәрдигар маңа мундақ деди: «Сән әнди йәнә әрзимәс падициниң қураллирини ал... » — яхши падициниң қураллири болған икки таяқни сундуруваткәндин кейин, «әрзимәс падициниң қураллирини ал» дәп буйрулған. □ **11:17** «Падини ташливаткән әрзимәс падициниң һалиға вай! Қилич униң билиги вә оң көзигә чүшиду; униң билиги пүтүнләй йигиләйду, униң оң көзи пүтүнләй қараңғулишип кетиду» — бу сирлиқ бабниң хәвирини жиғинчақлисақ: (1) Исраил өзиниң мәнпәәтпәрәс «падичилири» тәрипидин көп азап тартқан. (2) бирақ бу ишларда уларниң өз мәсәулийити бар. Худа мошу падичилири арқилиқ уларни җазалиған һәм җазалайду. Исраил хәлқи яхши падицини, йәни Худаниң Өзини кәмситиду. Улар уни «30 күмүч тәңгә»ниң баһасида көриду. (3) бу пул ибадәтханида ташливетилиду; (4) улар һәқиқий падициниң беқишини рәт қилиду, шуңа Худа уларни наһайити рәзил бир падициниң қолиға тапшуриду; (5) Худа мошу рәзил падицини вә барлиқ мәнпәәтпәрәс падичиларниму қаттиқ җазалайду. Оқурмәнләргә аянки, «Өзүм яхши Падицидурмән» дегән Әйсә Мәсиһ Йәһуданиң 30 күмүч тәңгә үчүн сатқунлуқ қилиши билән өлтүрүлгән; кейин Йәһудий хәлқи рәзил мәнпәәтпәрәс йетәкчиләрниң касапитидин йәнә бир қетим (Рим империйәси тәрипидин) дунияниң чәт-чәтлиригичә тарқитиветилгән. Бу ишлар үстидә «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. ■ **11:17** Йәр. 23:1; Әз. 34:2; Юһ. 10:12

12

*Йерусалимниң ахирқи қетим муһасиригә чүшүши —
Исраиллар өзи өлтүргән Қутқузғучисини көриду*

¹ Пәрвәрдигарниң Исраил тоғрилиқ сөзидин жүкләнгән бешарәт: —

Асманларни яйғучи, йәрниң улини салғучи, адәмниң роһини униң ичидә Ясиғучи Пәрвәрдигар мундақ дәйду: —

² Мана, Мән Йерусалимни әтрапидики барлиқ әлләргә кишиләрни дәккә-дүккигә салидиған апқур қилимән; Йерусалимға чүшидиған муһасирә Йәһудағиму чүшиду.

³ Шу күни әмәлгә ашурулидуки, Мән Йерусалимни барлиқ әлләргә еғир жүк болған таш қилимән; ким уни өзигә жүклисә яриланмай қалмайду; йәр йүзидики барлиқ әлләр униңға жәң қилишқа жигилиду.

⁴ Шу күни Мән һәммә атларни сарасимигә селип, атлиқларни сараң қилип уримән; бирақ Йәһуда жәмәтини көзүмдә тутимән; әлләрдики һәр бир атни болса корлуқ билән уруветимән.

⁵ Шуниң билән Йәһуданиң йолбашчилири көңлидә: «Йерусалимда туруватқанлар самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, уларниң Худаси арқилиқ маңа күч болиду» дәйду.

⁶ Шу күни Мән Йәһуданиң йолбашчилирини отунлар арисидики отдәндәк, өнчиләр арисидики мәшғәлдәк қилимән; улар әтрапидики барлиқ әлләрни, йәни оң вә сол тәрипидикиләрни йәветиду; Йерусалимдикиләр йәнә өз жайида, йәни Йерусалим

шәһиридә туридиган болиду. □

7 Пәрвәрдигар авал Йәһуданиң чедирлирини қутқузиду; сәвәви — Давут жәмәтиниң шан-шәриви һәм Йерусалимда туруватқанларниң шан-шәриви Йәһуданиңкидин улукланмаслиғи үчүндур.

8 Шу күни Пәрвәрдигар Йерусалимда туруватқанларни қоғдайду; уларниң арисидики әләңшип қалғанларму шу күни Давуттәк палван болиду; Давут жәмәти болса Худадәк, йәни уларниң алдидики Пәрвәрдигарниң Пәриштисидәк күчлүк болиду.

9 Шу күни әмәлгә ашурулидуки, Йерусалимға жәң қилишқа кәлгән барлиқ әлләрни һалак қилишқа киришимән.

10 Вә Мән Давут жәмәти вә Йерусалимда туруватқанлар үстигә шапаәт йәткүзгүчи вә шапаәт тилигүчи Роһни қуйимән; шуниң билән улар өзлири санжип өлтүргән Маңа йәнә қарайду; бирисиниң тунжа оғли үчүн матәм тутуп жиға-зерә көтәргәндәк улар Униң үчүн жиға-зерә көтириду; йәккә-йеганә оғлидин жуда болғучиниң дәрд-әләм тартқинидәк

□ **12:6** «Мән Йәһуданиң йолбашчиларини... өнчиләр арисидики мәшғәлдәк қилимән» — «өнчиләр» — буғдай яки арпа бағламлири.

улар уның үчүн дәрә-әләм тартиду. □ ■

11 Шу күни Йерусалимда гайәт зор жиға-зерә көтирилиду, у Мәгиддо жилғисидики «Хадад-Риммон»да көтирилгән жиға-зерәдәк болиду. □ ■

12 Зимин жиға-зерә көтириду; һәр бир аилә айрим һалда жиға-зерә көтириду. Давут жәмәти айрим һалда, уларның аяллири айрим һалда, Натан жәмәти айрим һалда, уларның аяллири айрим һалда;

13 Лавий жәмәти айрим һалда, уларның аяллири айрим һалда; Шимәй жәмәти айрим һалда, уларның аяллири айрим һалда;

14 барлиқ тирик қалған аилеләр, йәни һәр бир аилә айрим-айрим һалда вә уларның аяллири айрим һалда жиға-зерә көтириду.

□ **12:10** «улар өзлири санжип өлтүргән Маңа йәнә қарайду» — яки «улар өзлири санжип өлтүргән Маңа тәлмүрүп қарайду». «бирисиниң тунжа оғли үчүн матәм тутуп жиға-зерә көтәргәндәк улар Уның үчүн жиға-зерә көтириду; йәккә-йегәнә оғлидин жуда болғучиниң дәрә-әләм тартқинидәк улар уның үчүн дәрә-әләм тартиду» — демисәкму бу бешарәт Исраилниң өз Қутқузғучи-Худасини санжидиғанлиғини яки санжип өлтүридиғанлиғини көрситиду, пүтүн хәлиқ ахирқи заманда Худаниң Роһи арқилиқ буни билип йетип, қаттиқ матәм тутиду. Худа шу чағда уларни қутқузиду, уларның гунайини жуюш йолини ачиду (13-бап). «Қошумчә сөз»имиздә бу тоғрилиқ йәнә тохтилимиз.

■ **12:10** Әз. 39:29; Йо. 2:12, 13; Юһ. 19:36-37; Вәһ. 1:7 □ **12:11** «... зор жиға-зерә... Мәгиддо жилғисидики «Хадад-Риммон»да көтирилгән жиға-зерәдәк болиду» — «һадад-Риммон» бәлким «Мәгиддо жилғисидики бир жай болуши мүмкин. Шу йәрдә көтирилгән жиға-зерә (матәм тутуши)» бәлким илгәрки интайин ихласмән падиша Йосияның пажиәлик өлүми түпәйлидин болған («2Пад.» 9-бап, «2Тар.» 35:20-27). ■ **12:11** 2Пад. 23:29; 2Тар. 35:22, 24

13

1 Шу күни Давут жәмәти һәм Йерусалимда туруватқанлар үчүн гунани вә паскинилиқни жуйидиған бир булақ ечилиду. ■

2 Шу күни шундақ болидуки, — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, — Мән мәбудларниң намлирини зиминдин йоқитимәнки, улар йәнә һеч әсләнмәйду; вә Мән пәйғәмбәрләрни вә паскина роһниму зиминдин чиқирип йөткиветимән. □

3 Шундақ әмәлгә ашурулидуки, бирәйлән йәнила пәйғәмбәрчилик қилип бешарәт берәй десә, униң өзини туққан ата-аниси униңға: «Сән һаят қалмайсән; чүнки Пәрвәрдигарниң намида ялған гәп қиливатисән» дәйду; андин өзини туққан ата-аниси уни бешарәт бериватқинидила санжи́п өлтүриду. □ ■

4 Шу күни шундақ болидуки, пәйғәмбәрләрниң һәр бири өзлири бешарәт бериватқанда көргән көрүнүштин хи́жил болиду; улар хәқни алдаш үчүн иккинчи чупурлуқ чапанни киймәйду; □

■ **13:1** Лав. 16; 23:26-32; Зәк. 12:10-14; Рим. 11:26 □ **13:2** «Мән пәйғәмбәрләрни вә паскина роһниму зиминдин чиқирип йөткиветимән» — бу пәйғәмбәрләр сахта пәйғәмбәрләр, әлвәттә. Әмәлийәттә болса Мәсих-Қутқузғучи дуняға қайтип кәлгәндин кейин пәйғәмбәрләрниң һеч һажити йоқ болиду. □ **13:3** «униң өзини туққан ата-аниси униңға: «Сән һаят қалмайсән; чүнки Пәрвәрдигарниң намида ялған гәп қиливатисән» дәйду; андин өзини туққан ата-аниси уни бешарәт бериватқинидила санжи́п өлтүриду» — Муса пәйғәмбәргә чүшүрүлгән қанун бойичә сахта пәйғәмбәрләрни өлтүрүш керәк. Мошу адәмниң ата-аниси Худадин шунчә әйминидуки, өз оғлини һәқ мәйданда өлтүриду. ■ **13:3** Қан. 13:6-11, 18:20 □ **13:4** «улар хәқни алдаш үчүн иккинчи чупурлуқ чапанни киймәйду» — Иляс, Елиша вә Йәһя пәйғәмбәрләр мошундақ интайин аддий кийим кийгән.

⁵ У: «Мән пәйғәмбәр әмәс, мән пәкәт терикчимән; чүнки яшлиғимдин тартип тупрақ билән тирикчилик қиливатимән» — дәйду. □

⁶ Энди бириси уиңдин: «Һәй, әнди сениң мәйдәндики бу зәхмәтләр немә?» — десә, у: «Достлиримниң өйидә ярилинип қалдим» — дәп җавап бериду. □

Һәқиқий падичиниң азап-оқубәтлири вә нәтиҗилири тоғрилиқ йәнә бир бешарәт

⁷ Ойған, и қилич, Мениң падичимға, йәни Мениң шеригим болған адәмгә қарши чиқ, — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар; — Падичини урувәт, қойлар патипарақ болуп тарқитиветилиду; Мән қолумни кичик пеилларниң үстигә чүшүрүп турғузимән. □ ■

□ **13:5** «чүнки яшлиғимдин тартип тупрақ билән тирикчилик қиливатимән» — башқа бир хил тәржимиси: «чүнки яшлиғимдин тартип мән адәмниң мәдиқари болуп кәлдим». □ **13:6** «Энди бириси уиңдин: «Һәй, әнди сениң мәйдәндики бу зәхмәтләр немә?» — десә, у: «Достлиримниң өйидә ярилинип қалдим» — дәп җавап бериду» — «мәйдәндики зәхмәтләр» ибраний тили бойичә сөзмүсәз алсақ «икки қолуң оттурисидики зәхмәтләр» болиду. «Бутпәрәс пәйғәмбәрләр» җин-шәйтанларниң диққитини тартиш үчүн пат-пат өз тенини кесивалатти вә ахирқи замандиму шундақ қилиши мүмкин («1Пад.», 18:28-айәттә мисал көрүлиду). Шуниң билән хәлиқ мошундақ зәхмәтләрдин гуманлиниду, сахта пәйғәмбәр зәхмәтлиридин хижил болуп рошән бир ялған банини көрситиду. □ **13:7** «Мән қолумни кичик пеилларниң үстигә чүшүрүп турғузимән» — башқа бир хил тәржимиси: «Мән қолумни кичик пеиллар үстигиму қарши чүшүримән». Бирақ бизниң тәржимимиз 8-айәткә маслишиду; умумий мәнәси Худа Өзигә төвә кичик пеилиқларни қоғдайду. ■ **13:7** Қан. 37:42; Йәш. 26:20; Мат. 26:31; Мар. 14:27; Луқа 22:35-38; Юһ. 18:8

8 Зиминда шундақ әмәлгә ашурулидуки, — дәйду Пәрвәрдигар, — үчтин икки қисми қирилип өлиду; бирақ үчтин бир қисми униңда тирик қалиду.

9 Андин Мән үчинчи қисмини отқа киргүзимән, уларни күмүч тавлиғандәк тавлаймән, алтун синалғандәк уларни синаймән; улар Мениң наминни чақирип нида қилиду вә Мән уларға жавап беримән; Мән: «Бу Мениң хәлқим» дәймән; улар: «Пәрвәрдигар мениң Худайим» — дәйду. ■

14

Пәрвәрдигарниң күни, Пәрвәрдигарниң падишалиги

1 Мана, Пәрвәрдигарға хас күн келиду; у күни араңдин мал-мүлкүң булаң-талаң қилинип бөлүшүвелиниду. ■

2 Мән барлиқ әлләрни Йерусалимға жәң қилишқа жиғимән; шәһәр ишғал қилиниду, өйләр булаң-талаң қилинип, қиз-аяллар аяқ-асти қилиниду; шәһәрниң йерими әсиргә чүшүп сүргүн қилиниду; тирик қалған хәлиқ шәһәрдин елип кетилмәйду. ■

3 Андин Пәрвәрдигар чиқип шу әлләр билән урушиду; У Униң жәң қилған күнидикидәк урушиду. □ ■

4 Униң путлири шу күни Йерусалимниң шәрқий тәрипиниң әң алди болған Зәйтун тегида туриду;

■ **13:9** Зәб. 49:3-5, 15; 90:15; 143:15; Мал. 3:1-4; Юһ. 20:28; 1Пет. 1:6. ■ **14:1** Йо. 2:10, 31; 3:15; Йәш. 2:12-22; 13:6-13; 24:23; Ам. 8:9; Мат. 24:29; Рос. 2:20; Вәһ. 6:12-13. ■ **14:2** Йәш. 13:16

□ **14:3** «... Пәрвәрдигар чиқип шу әлләр билән урушиду; У Униң жәң қилған күнидикидәк урушиду» — «жәң қилған күнидикидәк» бәлким Пәрвәрдигар Исраилни Мисирдин қутқузған күнини («Мис.» 14-15-бап) яки Йәшуа пәйғәмбәрниң дәвридә униң Аморийлар билән қилған жеңини көрситиду («Йәшуа» 10-бап). ■ **14:3** Йәш. 42:13

шуниң билән Зәйтун теги оттуридин шәриқ вә ғәрип тәрәпкә йерилиду; зор йоған бир жылға пәйда болиду; тағниң йерими шимал тәрәпкә, йерими жәнуп тәрәпкә йөткилиду. □ ■

⁵ Вә силәр Мениң тағлиримниң дәл мошу жылғиси билән қачисиләр; чүнки тағларниң жылғиси Азәлгичә бариду; силәр Йәһуда падишаси Уззияниң күнлиридә болған йәр тәврәштә қачқиниңлардәк қачисиләр. Андин Пәрвәрдигар Худайим келиду; һәмдә Сән билән барлиқ «муқәддәс болғучилар»му келиду! □ ■

⁶ Шу күни шундақ болидуки, нур тохтап қалиду; парлақ юлтузларму қараңғулишип кетиду;

□ **14:4** «Униң путлири шу күни Йерусалимниң шәрқий тәрипиниң әң алди болған Зәйтун тегида туриду» — оқурмәнләр Инжилдин шуни билидуки, Әйсә Мәсһ дуниядин айрилип кәткәндә у дәл мошу тағдин көтирилгән, вә шу чағда пәриштиләр расуллириға: «Әйсә асманға чиқип кәтти. Бирақ у қандақ көтирилгән болса, кәлгүсидә йәнә дәл силәр көргән пети қайтип келиду» — деди. «шуниң билән Зәйтун теги оттуридин шәриқ вә ғәрип тәрәпкә йерилиду; зор йоған бир жылға пәйда болиду; тағниң йерими шимал тәрәпкә, йерими жәнуп тәрәпкә йөткилиду» — геологлар Зәйтун тегиниң оттурисидики шәриқтин-ғәрипкә созулған бир «йәр шакили үзүлмиси»ни тапқан. У «Пәрвәрдигарниң күни»дә йерилишни күтмәктә. ■ **14:4** Дан. 7:13; Әз. 11:23; Мат. 24:30; Мар. 13:26; Лука 21:27; 1Тес. 1:10; 2Тес. 1:10; Вәһ. 1:7. □ **14:5** «силәр Мениң тағлиримниң дәл мошу жылғиси билән қачисиләр; чүнки тағларниң жылғиси Азәлгичә бариду» — «Азәл»ниң қәйәрдилиги һазирчә бизгә намәлум. һазирқи әһвалда, Йерусалимдин шәриқкә қечиш мүмкин әмәс; «Кидрон жылғиси», шундақла интайин тик болған Зәйтун тегиниң өзи мошундақ «қечиш йоли»ни тосувалиду. «Андин Пәрвәрдигар Худайим келиду; һәмдә Сән билән барлиқ «муқәддәс болғучилар»му келиду!» — «муқәддәс болғучилар» барлиқ керуб-пәриштиләр вә бәлким өлүмдин тирилгән Худаниң муқәддәс бәндилирини көрситиду («1Тес.» 4:13-17ни көрүң). ■ **14:5** Ам. 1:1

7 Бирақ у Пәрвәрдигарға мәлум болған алаһидә бир күн, я кечә я күндүз болмайду; шундақ әмәлгә ашурулидуки, кәч киргәндә, аләм йорутулиду. □ ■

8 Шу күни шундақ болидуки, һаятлық сулири Йерусалимдин еқип чиқиду; уларниң йерими шәрқий деңизға, йерими ғәрбий деңизға қарап ақиду; язда вә қишта шундақ болиду. □ ■

9 Пәрвәрдигар пүткүл йәр йүзи үстидә падиша болиду; шу күни пәқәт бир «Пәрвәрдигар» болиду, йәр йүзидә бирдин-бир Униңла нами болиду. □

10 Гебадин Йерусалимниң жәнубидики Риммонғичә болған пүтүн зимин «Арабаһ»дәк түзләңликкә айландурулиду; Йерусалим болса «Бинямин дәрвазиси»дин «Биринчи дәрваза»ғичә вә йәнә «Бужәк дәрвазиси»ғичә, «Һананийәлниң мунари»дин падишаниң шарап көлчәклиригичә жуқури көтирилиду, лекин шәһәр йәнила өз жайида

□ **14:7** «бирақ у Пәрвәрдигарға мәлум болған алаһидә бир күн, я кечә я күндүз болмайду; шундақ әмәлгә ашурулидуки, кәч киргәндә, аләм йорутулиду» — бәзи алимлар бу нур Мәсиһниң миң жиллиқ һөкүмранлиғиниң ахириғичә йетиду, дәп қарайду. Демәк, шу күнләрдә кечидә күндүзгә охшаш йоруқлуқ болиду. Худаға нисбәтән бу «миң жил» пәқәт «бир күн»дәк болиду («2Пет.», 3:8, «Вәһ.» 20-бапни көрүң). Биз бу пикиргә қошулимиз. «Қошумчә сөз»дә униң үстидиму тохтилимиз. ■ **14:7** Вәһ. 21:25 □ **14:8** «уларниң, йәни суларниң йерими шәрқий деңизға, йерими ғәрбий деңизға қарап ақиду...» — «шәрқий деңиз» йәни «Өлүк деңиз», «ғәрбий деңиз» йәни «Оттура Деңиз». ■ **14:8** Әз. 47:1-12; Йо. 3:18; Вәһ. 22:1 □ **14:9** «Пәрвәрдигар пүткүл йәр йүзи үстидә падиша болиду; шу күни пәқәт бир «Пәрвәрдигар» болиду...» — демәк, нә Исраиллар нә әлләр һеч қандақ бутни (бурунқидәк халиғанчә) «Пәрвәрдигар» дәвалмайду.

шу пети туриду; □

11 Адәмләр йәнә униңда туриду. «Һалак пәрмани» йәнә һеч чүшүрүлмәйду; Йерусалим хатиржәмликтә туриду. □

12 Вә Пәрвәрдигар Йерусалимға жәң қилған барлиқ әлләрни урушқа ишләткән ваба шундақ болидуки, улар өрә болсила гөшлири чирип кетиду; көзлири чанақлирида чирип кетиду; тиллири ағзида чирип кетиду. □

13 Шу күни шундақ болидуки, уларниң арасыға Пәрвәрдигардин зор бир алақзадилик чүшиду; улар һәр бири өз йеқининиң қолини тутушиду, һәр бириниң қоли йеқининиң қолиға қарши көтирилиду.

14 Йәһудаму Йерусалимда жәң қилиду; әтрапидики

□ **14:10** «Йерусалим болса «Бинямин дәрвазиси»дин «Биринчи дәрваза»ғичә вә йәнә «Бужәк дәрвазиси»ғичә, «Һананийәлниң мунари»дин падишаниң шарап көлчәклиригичә жуқури көтирилиду» — ««Бинямин дәрвазиси»дин «Биринчи дәрваза»ғичә вә йәнә «Бужәк дәрвазиси»ғичә» дегән арилиқ Йерусалимниң шәрқидин ғәрбиғичә барлиқ жайларни вә ««Һананийәлниң мунари»дин «падишаниң шарап көлчәклири»ғичә» дегән арилиқ униң шималидин жәнубиғичә болған барлиқ жайларни көрситиду. Демәк, пүтүн шәһәрни билдүриду, пүтүн шәһәр көтирилиду. **«лекин шәһәр йәнила өз жайида шу пети туриду»** — бу әйәт бойичә Йерусалимниң әтрапидики тағлиқ районлар (60 километрчә узунлуқ вә кәңликтә) түзләңликкә айландурилиду. Шундақ дегини билән «шәһәр йәнила өз жайида шу пети туриду». □ **14:11** ««Һалак пәрмани» йәнә һеч чүшүрүлмәйду; Йерусалим хатиржәмликтә туриду» — «Һалак пәрмани» — өткәндә Худа (егир гуна түпәйлидин) мәлум бир нәрсә, адәм, аилә, шәһәр яки һәтта пүтүн бир хәлиқ тоғрилиқ «Һалак пәрмани» чүшүргән болса, уларниң һәммисини йөқитиш керәк еди. Демәк, Израилда һазир «Һалак пәрмани» чүшүрүлгидәк гуналар һеч тепилмайду. □ **14:12** «көзлири чанақлирида чирип кетиду» — ибраний тилида «көзи чанақлирида чирип кетиду». «тиллири ағзида чирип кетиду» — ибраний тилида «тили ағзида чирип кетиду».

барлиқ әлләрнің мал-мүлүклири жәм қилип жиғилиду — сан-санақсиз алтун-күмүч вә кийим-кечәкләр болиду.

15 Ат, қечир, төгә, ешәк, шундақла уларның барғаһлирида болған барлиқ мал-варанлар үстигә чүшкән ваба жуқуриқи вабаға охшаш болиду.

16 Шундақ әмәлгә ашурулидуки, Йерусалимға жәң қилишқа кәлгән һәммә әлләрдин барлиқ тирик қалғанлар һәр жили Йерусалимға, падишаға, йәни самави қошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигарға ибадәт қилишқа вә «кәпиләр һейти»ни тәбрикләшкә чиқиду. ■

17 Шундақ болидуки, йәр йүзидики қовм-жәмәтләрдин падишаға, йәни самави қошунларның Сәрдари болған Пәрвәрдигарға ибадәткә чиқмиғанлар болса, әнди уларның үстигә ямғур яғмайду.

18 Мисир жәмәти чиқип һазир болмиса, уларғиму ямғур болмайду; бирақ Пәрвәрдигар «кәпиләр һейти»ни тәбрикләшкә чиқмайдиған барлиқ әлләр үстигә чүшүридиған ваба уларғиму чүшүрүлиду. □

19 Бу Мисирның жазаси, шундақла «кәпиләр һейти»ни тәбрикләшкә чиқмайдиған барлиқ әлләрның жазаси болиду.

20 Шу күни атларның қоңғурақлири үстигә «Пәрвәрдигарға атилип пак-муқәддәс болсун!» дәп йезилиду; Пәрвәрдигарның өйидики барлиқ қача-

■ 14:16 Йәш. 66:23 □ 14:18 «Мисир жәмәти чиқип һазир болмиса, уларғиму ямғур болмайду; бирақ Пәрвәрдигар «кәпиләр һейти»ни тәбрикләшкә чиқмайдиған барлиқ әлләр үстигә чүшүридиған ваба уларғиму чүшүрүлиду» — Мисирның терикчилиғи ямғурға анчә таянмайду, бәлки Нил дәриясиға тайиниду; шуңа уларға әскәртилидуки, қошумчә бир «ваба» уларға чүшиду. Бу қандақ ваба дейилмиди.

қучиларму қурбанғаһ алдидики қачиларға охшаш һесаплиниду;

21 Йерусалимдики вә Йәһудадики барлиқ қача-қучиларму Пәрвәрдигарға атилип пак-муқәддәс болиду; қурбанлиқ қилғучилар келип уларни елип қурбанлиқ гөшлирини пишириду; шу күни самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң өйидә «қанаанлиқ-содигәр» иккинчи болмайду. □ ■

□ **14:21** «... Пәрвәрдигарға атилип пак-муқәддәс болиду» — ибраний тилида «Пәрвәрдигарға қарита пак-муқәддәслик» дейилиду. Бу сөзләр баш каһинниң бешиға тақалған алтун отуғатқа нәқишләнгән («Мис.» 28:36ни көрүң). **«Пәрвәрдигарниң өйидә «қанаанлиқ-содигәр» иккинчи болмайду»** — «қанаанлиқ-содигәр» ибраний тилида «қанаанлиқ», Пәләстиндики қедимки бутпәрәс милләтләрни һәм «содигәр» дегән икки мәнини көрситиду. Худаниң муқәддәс ибадәтханисида һеч қандақ бутпәрәс (Худани биринчи орунға қоймиған) киши яки «ибадәтни содиға айландуридиған» мәнпәәтпәрәс болғучи тепилмайду. ■ **14:21** Йәш. 35:8; Йо. 3:17; Вәһ. 21:27; 22:15

Муқеддес Калам (кирил йезиқ)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Cyrillic script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5